

**KIBRIS'TA
YURTTAŞLAR
BARIŞI İNŞA
EDİYOR:**

YEŞİL HAT
ÜZERİNDEN
GERÇEKLEŞTİRİLEN
BİR İŞBİRLİĞİ
VE GÜVEN
HİKÂYESİ

UN
DP

**KIBRIS'TA YURTTAŞLAR
BARIŞI İNŞA EDİYOR:**

YEŞİL HAT ÜZERİNDEN
GERÇEKLEŞTİRİLEN
BİR İŞBİRLİĞİ VE
GÜVEN HİKÂYESİ

Telif Hakkı ©2013

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

Kıbrıs'ta üretilmiştir.

Tüm hakları saklıdır. UNDP Action for Co-operation and Trust'ın izni olmaksızın bu kitabın tümü veya bir kısmı çoğaltılamaz; her hangi bir şekil veya biçimde bilgi bulma sisteminde veya iletiminde depolanamaz; elektronik, mekanik yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz ve yayınlanamaz.

UNDP-ACT tarafından yayınlanmıştır

ISBN 978-9963-627-05-9

www.undp-act.org

Teşekkürler

Editörler (Yazı ekibi)

Christopher Louise ve Tabitha Morgan

Katkıda bulunanlar

Christopher Louise, Nicolas Jarraud, Kimberly Foukaris, Elizabeth Kassinis, John Lewis, Stavroula Georgiadou, Nigün Arif, Pelin Maneoğlu, Pembe Mentesh

Tasarım

Zara Der Arakelian

Baskı

Absolute Paper

Çeviri

İlknur Türker

Yazı düzenleme

Pelin Maneoğlu, Cem Çiçek

Şayet düşmanınla barış yapmak istersen, onunla birlikte çalışmalısın. O zaman düşmanın ortağın olacaktır.

*Nelson Mandela,
Güney Afrika eski Başkanı*

Geçmişi değiştiremeyiz; ancak geçmişe dair tutumlarımızı değiştirebiliriz. Suçluluk psikolojisinden kurtulun ve bağışlayıcı olmanın tohumlarını atın. Küstahlıktan vazgeçin ve tevazu gösterin. Bırakın nefretin yerini sevgi alsın ki bugününüz huzurlu, yarınınız ümit verici olsun.

*Maya Angelou,
Afro-Amerikalı Şair ve İnsan Hakları Lideri*

Gerçek barış dış dayatmalarla tesis edilemez; gerçek barış, toplantılar ve diyalog vasıtasıyla toplumların içinden ve arasından doğar ve daha sonra dışarıya taşınır.

*Jean Vanier,
Filozof ve Yazar*

İçindekiler

Bölüm 1:	7
Toplumsal değişim için yenilikçi bir ortaklık	
Bölüm 2:	16
Kıbrıslılar işbirliği ve bir arada yaşamının mümkün olduğunu kanıtıyor	
Bölüm 3:	27
Barış arayışlarında, yurttaşlar kendilerine düşen rolü oynuyor	
Bölüm 4:	52
Sivil toplum örgütleri geleceğın yeni anlatılarını tasarlıyor	
Bölüm 5:	67
Miras	
Referanslar	72
Son notlar	64

Fotoğraflar: Sayfa 29 - 44

BM Güvenlik Konseyi'nin 2114 sayılı Kararı

(30 Temmuz 2013)

Kadın örgütleri de dâhil olmak üzere sivil toplum örgütlerinin siyasi sürece aktif bir biçimde katılımının, sürecin ilerlemesinde önemli bir rolü olduğu ve ileride olması muhtemel herhangi bir çözümün sürdürülebilirliğinin sağlanmasında katkıda bulunabilecekleri hususunda anlaşarak;
Kadınların barış süreçlerinde önemli bir görev üstlendiklerini hatırlatarak;
Birleşmiş Milletler' in adadaki tüm organları tarafından gerçekleştirilenler de dâhil olmak üzere, diğer tüm örgütler tarafından adada iki toplumlu ilişkilerin kurulması ve etkinliklerin teşvik edilmesine yönelik sarf edilen tüm çabaları hoşnutlukla karşılayarak ve her iki tarafı da sivil toplumun sürece aktif bir biçimde katılımını desteklemeye ve ekonomik ve ticari kurumlar arasında işbirliği yapılmasını özendirmeye ve bu tür ilişkilerin kurulması karşısındaki tüm engelleri kaldırmaya teşvik eder (...)

Chapter 1

TOPLUMSAL DEĞİŞİM İÇİN YENİLİKÇİ BİR ORTAKLIK

**“MÜZAKEREYLE YÖNETİME DAYALI
BİR TOPLUM, SİYASAL TARTIŞMADA
AKTİF BİR ROL ÜSTLENEN GÜÇLÜ BİR
SIVİL TOPLUM GEREKTİRİR.”**

*BARIŞA GİDEN SİVİL YOLLAR: MİLLETLER
TOPLULUĞU (COMMONWEALTH)
KOMİSYONU'NUN SAYGI VE ANLAYIŞ
KONUSUNDAKİ RAPORU ¹*

Dünya değişiyor. Bugün yurttaşların önderlik ettiği örgütler; toplum, siyaset ve ekonomi gibi toplumla ilgili her alanda öncülük etmektedir. Bu örgütlerin çoğu; hükümet, özel sektör ve Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kurumların meşru ve çoğu zaman da oldukça ihtiyaç duyulan ortakları olarak görev yapmaktadır. Küreselleşme birçok zorluğu da beraberinde getirmiştir. Bu zorlukları yönetebilmek için hükümetler çok çaba sarf etmiştir. Bu çabaların sonucunda, sivil toplumun toplumsal değişim ve ekonomik kalkınmadaki önemli rolü 21. yüzyılda daha ileri bir noktaya taşınmıştır. Aynı zamanda, modern küresel iletişimin gücü de yurttaş katılımının teşvik edilmesi hususunda sivil toplumu cesaretlendirmiştir. Bunun neticesinde de müzakerelerde aktif olarak yer almak ve harekete geçebilmek için uluslararası bir kamu alanı yaratılmıştır. Küresel iletişimin gücü ayrıca daha önce görülmemiş bir ölçekte kamuoyunu bilgilendirip etkileyerek, halk tarafından ulusal sınırları aşan kozmopolit bir değerler bütünü ve beklentiler yaratılmasını sağlamıştır. Aynı güç bugün de siyasi gündemi şekillendirmektedir.

Kıbrıs Cumhuriyeti, yurttaşlara kamu işlerini etkileme hakkını veren çığır açıcı bir belge olan *Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi*'ni² 1969 yılında imzalamıştır. Bu belgeye göre,; “Her yurttaş, (...) makul olmayan sınırlamalara tabi tutulmaksızın: doğrudan veya özgürce seçilmiş temsilciler aracılığıyla kamu işlerinin yürütülmesine katılma hak ve imkânına sahiptir”. Bundan neredeyse kırk yıl sonra, yurttaşların önderliğindeki demokrasi kavramı köklü bir değişim geçirmiştir. Öyle ki 2004 yılında *Birleşmiş Milletler Sivil Toplum İlişkileri Önemli Şahıslar Kurulu (Cardoso Paneli)*³, sivil toplumun bugünün küresel yönetiminde hükümetler kadar önemli bir unsur olduğunu öne sürmüştür.

“On yıllardır, bölünmenin her iki yanında da barışın inşa edilmesine yönelik çalışmalara katılmaktayım. Bu çalışmalar ve birebir ilişkiler aracılığıyla, ‘Diğerleri’nin gerçekleri, endişeleri ve ihtiyaçları hakkındaki bilgimi geliştirmeye, güven ve birlikte çalışmaya dayalı pek çok dostluk kurma fırsatı yakaladım. Ayrıca, öğrencilerimin ‘Diğerleri’yle tanışmalarıyla (yanlış) algılarının değiştiğini gözlemledim. Egemen milli söylemin, her iki toplumdan yurttaşların ve diğerlerinin paylaştığı kişisel hikâye ve deneyimlerin zenginliğine kıyasla, çok sınırlı ve seçici bilgiler sunduğunu kabul ettiklerine tanık oldum.”

Maria Hadjipavlou,

Sosyal ve Siyasi Bilimler Profesörü, University of Cyprus

Son yıllarda uluslararası toplum, sivil toplumun rolünü daha da güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu hususta gösterilen çabalar, 2011 yılı Aralık ayında Busan'da (Kore) gerçekleştirilen 'Yardım Etkinliği 4'üncü Üst Düzey Forumu'nda, devlet başkanları tarafından verilen taahhütlerde kendisini göstermiştir. Bu forumda, sivil toplum örgütlerinin, insanların haklarını talep etmesinde çok önemli bir rol oynadığı kabul edilmiştir. Bu haklar arasında, hak temelli bir bakış açısının teşvik edilmesi, kalkınma politikaları ve ortaklıkların şekillendirilmesi ve bunların uygulanmasının denetlenmesi yer almaktadır. Bundan bir yıl sonra, 2012 yılı Haziran ayında Rio+20 Konferansı gerçekleştirilmiştir. Bu konferans sonucunda ortaya çıkan *The Future We Want*⁴ belgesinde yer alan tavsiyeler BM Genel Kurulu tarafından da kabul edilmiştir. Bunun neticesinde ise BM üye devletleri Rio+20 taahhütlerini kabul etmiştir. Söz konusu taahhütlerde; "Özellikle toplumdaki kadın, genç ve marjinal gruplara önem vererek, insanların hayatlarını etkileyen kararlara dayanak oluşturan süreçte halk katılımının sağlanması ve yurttaşların seslerini duyurabilmelerinin garanti altına alınabileceği, kalkınmaya yönelik kapsayıcı bir yaklaşımın" benimsenmesi gerektiği açık bir biçimde ifade edilmektedir.

"Arap Baharı" ve dünya çapında gerçekleştirilen diğer halk eylemlerinden sonra, toplumsal değişimin idare edilmesinde yapıcı yurttaş eylemlerine daha fazla ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu ihtiyaç, dünya genelinde tüm çıplaklığıyla su yüzüne çıkmıştır. Bir dizi küresel krizin ardından, siyaset ve kalkınmayla ilgili çözümlerin bulunmasına yönelik yoğun istek artmıştır. Özellikle Arap devletlerindeki değişimler, demokratik bir geçiş sürecinin sürdürülebilmesinde hem sivil katılımın gücünü hem de hükümetlerle toplumların sürekli desteklenmesinin gerekliliğini hatırlatmaktadır. Hükümetlerin meşruiyet ve şeffaflıklarıyla ilgili endişeler, dünya genelinde artmaktadır. Bu endişeler, mesuliyet alarak yönetme, cinsiyet konularında bilinçli kurumlar oluşturma, devlet toplum arasında yeni bir anlayış oluşturma konularında kamu ve özel sektörün harekete geçmesini içeren yeni bir "hesap sorulabilirlik gündemini" hayata geçirmiştir.

Bu sosyo-politik değişimlerin çoğu komşu ülkelerde meydana gelmiştir. Bu nedenle bunların sonuçları özellikle Kıbrıs'ta oldukça yoğun bir biçimde hissedilmiştir. Kıbrıs, kendi ekonomik çalkantısını 2013'te yaşamıştır. Küresel mali krizin Kıbrıs Rum

toplumunu etkilediği bu yılda, Kıbrıs Türk toplumu on yıllardır devam etmekte olan ekonomik durgunluğun sonuçlarını zaten hissetmekteydi. Bu olaylar ve yansımaları, hem ulusal hem de uluslararası siyasetin ve yaklaşımların yeniden düşünülmesini zorunlu bir hale getirmiştir. Bununla birlikte Kıbrıs'ın, demokratik geçiş sürecinin idaresine ilişkin bölgesel ve küresel politik müzakerelere katılması gerektiği de tartışmasız bir gerçektir. Kıbrıs halkı ve liderlerinin bu müzakerelere yapabileceği pek çok katkı bulunmaktadır. Bunlardan biri de çatışmanın getirdiği sosyo-politik zorlukların idaresinde uzun ve kapsamlı bir sivil toplum eylemcilik deneyimine sahip olmalarıdır. Bu aralarında yerel sivil toplum ve uluslararası yardım camiasının da bulunduğu, çok boyutlu ortaklıkların gücünü gösteren ve yurttaşların önderliğindeki değişimin ilham verici hikâyesidir.

UNDP VE USAID'İN KIBRIS'TAKİ UZLAŞMAYA YÖNELİK BAĞLILIĞI

Kıbrıs'ta 1974 öncesinde fiilen herhangi bir bağımsız sivil toplum hareketi olmamıştır. Bu nedenle, o yıl meydana gelen olayların hemen akabinde yurttaşların önderliğinde herhangi bir barış eyleminin olmayışı hiç şaşırtıcı değildir. Bunu takip eden 15 yıl içerisinde Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türkler arasında gerçekleştirilen iki toplumlu toplantı sayısı da kuşkusuz çok azdır. Aslında adanın fiilen bölünmüş olması, adanın her iki tarafındaki sivil toplum sektörlerinin birbirinden bağımsız olarak gelişmesine neden olmuştur. Kıbrıslı sivil toplum aktivistleri ve akademisyenleri Kıbrıs sorununun çözülmesini bireysel olarak nasıl destekleyebileceklerine ilişkin bir diyalogun başlatılmasına yönelik yaratıcı yollar aramaya ancak 1990'ların ilk yıllarında başlamıştır. O dönemlerde bir çok kişi, faaliyetlerini elverişsiz bir ortamda yürütmeye çalıştıklarının farkındaydı. 2003 yılına kadar ara bölgenin her iki tarafındaki sivil toplum örgütleri (STK'lar) arasındaki ilişkilerin kurulması neredeyse imkânsızdı. Bunu sadece, yurtdışında veya nadiren ara bölgede gerçekleştirilen çalıştaylara katılmanın yollarını bulan birkaç sivil toplum lideri başarabiliyordu.

“İlk zamanlarda, diğer toplumdan bireyler düşman olarak görüldüğünden, bu tür projelere katılmak için cesur olmanız gerekmektedir. Bir araya gelmek için kolay bir yol yoktu ve BM ara bölgesine girmek için yetkililerden izin almanız gerekiyordu.”

Michalis Avraam, sivil toplum öncüsü

“Kıbrıs’ın geleceği ile ilgili anlamlı eylemlerin bir parçası olmak çok heyecan vericiydi. Ancak, dış güçler sürekli olarak çalışmalarımıza kuşkuyla bakıyorlardı.”

Bülent Kanol, sivil toplum öncüsü

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID), 1970’li yıllarda küçük ölçekli iki toplumlu uğraşlara destek sağlamaya başlamıştır. İki toplumlu ilişkiler 1998 yılına kadar dikkat çekmeden desteklenmekteydi. Bu durum, 1998 yılında söz konusu iki kurumun anlaşarak İki Toplumlu Kalkınma Programı’nı (BDP) oluşturmasıyla değişmiştir. BDP, herkesi ilgilendiren sorunlar üzerinde birlikte çalışabilmeleri için Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türkler’i bir araya getiren sivil toplum girişimlerini teşvik ve finanse etmek üzere uluslararası toplumun başlattığı ilk organize çabadır. Her ne kadar BDP faaliyetlerinde çalışan örgütler sağlık hizmetleri ve çevre gibi “tarafsız” konulara odaklanmış olsa da toplumlar arası sivil toplum çalışmaları hiç duyulmamıştı. Öte yandan, bu çalışmalara katılanların motivasyonları da sürekli sorgulanmaktaydı. Buna rağmen BDP, iki toplumlu çalışmaların uygulanabilirliği konusundaki anlayışın değişmesinde büyük bir rol oynamıştır. Çünkü BDP, yapılandırılmış iki toplumlu etkileşimi desteklemek için hazır bulunan tek mekanizmaydı. 2004 yılına kadarki süreçte, BDP projelerinin %70’i Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar arasında gerek adada gerekse yurtdışında yüz yüze temasın sağlanmasında başarılı olmuştur. BDP, her ne kadar iki toplumlu ilişkilerle alakalı tabuların çoğunu yıkmayı başarmış olsa da halklar arası sivil toplum sektörünü teşvik etme, politika diyalogunu harekete geçirme ve savunuculuğu destekleme çabalarında daha cesur davranabilirdi. [Kıbrıs için 2005 CIVICUS çalışması](#)⁵, her iki toplumdaki sivil toplumun zayıf yönlerinin altını çizmiştir. Ayrıca, STK’ların ne politika ne de egemen

toplumsal kurallar üzerinde herhangi bir etki yapamadıklarını bir kez daha ortaya koymuştur. İşte bu arka plan karşısında 2005 yılında UNDP ve USAID tarafından [Action for Co-operation and Trust programı](#)⁶ (ACT) hayata geçirilmiştir. Söz konusu program, çok da olumlu olmayan bir ortamda, toplumlar arası ilişkilerin gelişmesinde yol gösterici olmuştur. Nitekim program çalışmaları 2003 yılında Kıbrıs Türk yetkilileri tarafından kuzey ile güney arasındaki geçiş kısıtlamalarının yumuşatılmasıyla birlikte kolaylaşmıştır. Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türkler arasında yüz yüze temas ilk kez mümkün olmuştur. Böylece ACT tarafından yapılan çalışmaların kapsamının daha fazla genişlemesi sağlanmıştır. Karşılaşılan zorluklara ve adanın bölünmüş olmasına rağmen ACT programı Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında iletişim, işbirliği ve uzlaşmaya yönelik sağlam temellerin atılmasında yardımcı olmuştur. Sekiz yılı aşkın bir süredir, adanın her iki tarafından bu işe kendini adanmış bireyler ve örgütler, iki toplum arasındaki işbirliğine yönelik toplumsal tutumlarda köklü değişiklikler yaratmayı başarmaktadır. Korku, güvensizlik ve önyargıya dayalı zemine rağmen ACT programı çalışmalarını sürdürmektedir. Ve bunun bir parçası olan Kıbrıslılar dinleme ve öğrenmeyi, tartışma ve görüşmeyi ve en sonunda müzakere ve uzlaşmayı tercih etmiştir.

Başlangıçtan beri USAID ve UNDP paydaşların arzu ve endişelerinin anlaşılmasını, yararlanıcı ihtiyaçlarının karşılanmasını ve geri bildirim paylaşılmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bunun için de istisari süreçlerden faydalanmıştır. Ledra Palas Oteli'nde halkın katılımıyla gerçekleştirilen danışma toplantılarında iki toplum arasındaki güven durumu tartışılmıştır. Bu toplantılara, anket sonuçları ve araştırmalar dayanak teşkil etmiştir. Bu kamu destek alıştırması ACT programının önceliklerini, siyasi gelişmelere uygun olarak ayarlamasında ve yeni gelişen toplumlararası sivil toplum sektörünün stratejik ihtiyaçlarının değerlendirilmesinde yardımcı olmuştur. ACT programı ekonomik kalkınma, kültürel miras ve gençlik gibi ortak ilgi ve karşılıklı fayda alanlarında çalışma fırsatlarını kullanarak, işbirliğinin değerinin kanıtlanmasında yardımcı olmuştur. 2005 ve 2008 yılları arasında program 70,000 Kıbrıslının dâhil olduğu iki toplumlu faaliyetleri içeren 120 projeyi finanse etmiştir. Bununla birlikte 370 STK'nın beceri ve bilgi kapasitesi de artırılmıştır. Her bir projenin kendi odak noktası ve uzmanlık alanı olduğu halde, projelerin tamamı programın barış inşa etme genel hedefine uygun olarak hazırlanmıştır. 2009 yılında ada liderleri arasındaki görüşmelerin yeniden başlaması üzerine ACT programı, Kıbrıslılar'ı barış sürecine daha da yaklaştırabilecek projelerin tasarlanması için kilit sivil toplum ortaklarıyla çalışarak bu sürece katkı sağlamıştır.

SİVİL TOPLUM BARIŞ İNŞA YAKLAŞIMLARINI BM GENELİNE YAYMAK

BM'nin Kıbrıs'ta resmi olarak bütünleşmiş bir misyonu yoktur. Ancak uygulamada öyleymiş gibi faaliyet göstermektedir. BM örgütlerinden olan Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barış Gücü (UNFICYP), BM İyi Niyet Misyonu olarak da bilinen BM Genel Sekreteri Özel Danışmanlığı Ofisi ve United Nations Development Programme (UNDP) kendi küresel görev alanlarını yansıtan bir rol oynamaktadır. UNFICYP dikkatini iki kesim arasındaki ateşkesin denetlenmesi üzerinde yoğunlaştırmıştır. BM İyi Niyet Misyonu'nun görevi, resmi barış sürecine yardımcı olmaktır. UNDP ise adadaki genel barış inşa ve uzlaşma gayretlerini desteklemektedir.

Geleneksel olarak UNDP ve UNFICYP, barış sürecinin devam etmediği zamanlarda bile, Kıbrıs'ta birbirleriyle yakın temas halinde çalışmıştır. Başlangıcından beri ACT, BM mavi berelilerinin yetki alanındaki ara bölgede toplanabilmeleri için bölgedeki tesis ve yerlere erişim sağlamada proje partnerlerine yardımcı olmaktadır. Bu yardımlar arasında, adanın önemli geçiş noktalarında iki toplumlu etkinlikler düzenlemek için izin alınması ve gerekli olması halinde Yeşil Hat'tan geçişin sağlanabilmesi için lojistik desteğin sağlanması yer almaktadır. 2007 yılında UNFICYP, toplumlararası ilişkiler hakkında gençler tarafından çekilen filmlerin gösterimine UNDP tarafından davet edilen 500 misafirin katılabilmesi için Lefkoşa ateşkes hattını denetleyen BM İngiliz askeri birliklerinin evi olan Ledra Palas Otel arazisine erişim sağlamıştır. Aynı yıl UNFICYP, UNDP ve proje ortaklarının adadaki ilk sivil toplum fuarını düzenlemesinde yardımcı olmuştur. Fuar, 2,000'in üzerinde katılımcıyı ara bölgeye çekmiştir.

Yıllar boyunca, birbirini izleyen Genel Sekreter Özel Temsilcileri (SRSGs), BM'nin iki toplum arasında güven inşa edilmesi genel misyonu bağlamında, sivil toplumun rolünü tekrar tekrar vurgulayarak, ACT programı çalışmalarına büyük önem atfetmektedir. Bu durum, BM'nin Kıbrıs'taki çalışmaları hakkında Genel Sekreter'in Güvenlik Konseyi'ne düzenli olarak sunduğu raporlara da yansımıştır. Raporlarda, Kıbrıs sivil toplum çalışmalarından övgüyle bahsedilmiştir. Ayrıca BM destekli iki toplumlu etkinlik ve projelerine sağladığı katkılar vurgulanmıştır. Bu raporlardan bazılarında

ayrıca, sivil toplumun barış sürecinde daha büyük bir rolü olması gerektiği belirtilmiştir. Genel Sekreter, bunun gerçekleşmesi konusunda gerekli şartların oluşturulması için her iki toplum liderine de birçok kez doğrudan çağrıda bulunmuştur. 2012'nin Haziran ayında Genel Sekreter verdiği demeçte; “Ayrıca, siyasi liderleri, sivil toplumun barış sürecinde anlamlı bir rol almalarını sağlayacak şekilde, onları da dahil edecek bir diyalog kavramını kabul etmeye teşvik ediyorum”⁷, demiştir. Bu sözlerle, sivil toplumun değerini bir kez daha yinelemiştir.

8 Temmuz 2006 tarihinde Kıbrıslı liderler, BM Genel Sekreteri İbrahim Gambari ile görüşmüştür. Bu toplantıda, 2004 yılında “Annan Planı”nın reddedilmesiyle sonuçlanan barış görüşmelerini yeniden başlatmak üzere bazı önlemler üzerinde mutabakata varılmıştır. Bu süreçte, belirlenen konu başlıklarında Kıbrıslı uzmanlar arasında özel hususlarda mutabakata varılmasını amaçlayan iki toplumlu teknik komitelerin oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu anlaşma 2008 yılında uygulanmıştır. Teknik komiteler ise aynı yılın Nisan ayında oluşturulmuştur. Bunu, BM İyi Niyet Misyonu'nun yeniden oluşturulması ve liderler arasındaki görüşmelerin yeniden başlaması takip etmiştir. Güçlü bir iki-toplumlu faaliyet geçmişi ve bir önceki barış müzakereleri esnasında teknik komitelere yardımcı olma deneyimi bulunan UNDP, ACT programının sivil toplumun öncelikleriyle hâlihazırda başlamış olan resmi barış sürecini birleştirmek için iyi bir konuma sahipti. UNDP-ACT teknik komitelerin oluşum ve çalışmalarının kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bazı komite üyeleri arasında, daha önce UNDP ve USAID tarafından desteklenen iki toplumlu projelerde çalışmış olan sivil toplum liderleri ve teknik uzmanların bulunması da oldukça anlamlıydı. Bunların arasında en dikkat çekenler çevre, kültürel miras ve ekonomi alanlarında çalışan katılımcılardı.

Buna paralel olarak STK'lar, ACT programı tarafından sağlanan finansman ve destekle teknik komiteler aracılığıyla ortaya çıkartılmış olan ve resmi olarak desteklenen bazı Güven Artırıcı Önlemleri (GAÖ) uygulayabilmiştir. UNDP-ACT tarafından sağlanan teknik ve maddi destek, komitelerin liderler tarafından onaylanan sekiz güven artırıcı önlemi uygulamasına olanak sağlamıştır. Bunların yanı sıra UNDP ve USAID, barış sürecinin dışında kalan ve toplumlar arasındaki iletişimin artırılmasına giden yolda önemli oldukları kanıtlanmış diğer güven artırıcı önlemleri de desteklemiştir. Buna örnek olarak, nispeten izole yaşayan ve birbirleriyle 1974 yılından beri doğrudan hiçbir teması olmayan iki halkı birbirine bağlayan geçiş noktasının 2010 yılında açılması gösterilebilir.⁸

ACT Programı tarafından desteklenen Güven Artırıcı Önlemler, 2009-2013

GAÖ niteliği	Teknik Komite	Sonuç
Ara bölgedeki kontrol edilemeyen yangınların önlenmesi için işbirliği kampanyası	Çevre	Ara bölgedeki kontrol edilemeyen yangınlara ilişkin tehlikeler hakkında farkındalık yaratılarak, bölge yakınlarındaki potansiyel yangınların önlenmesi için iki toplumun kapasitesi geliştirildi.
Astım konusunda farkındalık inisiyatifi	Sağlık	Her iki toplumdaki astım uzmanı doktorların bilgileri geliştirildi.
Ortak İletişim Odası'nın (OİO) açılması	Suç	İki toplum arasında suça ilişkin istihbarat paylaşımı iyileştirildi.
Risk altındaki çocuklar ve madde bağımlılığının önlenmesi konulu seminerler	Suç	İki toplum arasında madde bağımlılığına ilişkin istihbarat paylaşımı sağlandı.
Su tasarrufu sağlayan önlemler hakkında farkındalık kampanyası	Çevre	Suyun korunmasının gerekliliği hakkında farkındalık yaratıldı.
Dünya AIDS Günü etkinliği, Kıbrıs AIDS'e Karşı	Sağlık	HIV/AIDS hakkında farkındalık yaratılarak, her iki toplumdaki bu konuda çalışan doktorların bilgisi artırıldı.
Dünya Diyabet Günü etkinliği	Sağlık	Her iki toplumdaki doktorlar arasında diyabete ilişkin bilgi teatisi yapılmasında yardımcı oldu.
Arnavut Camii ile Archangelos Kilisesi için topografik çalışma	Kültürel Miras	Bu iki yerde ileride yapılacak restorasyon çalışmalarının temeli oluşturuldu.

UNDP-ACT tarafından desteklenen Teknik Komite Güven Artırıcı Önlemleri ile diğer GAÖ'ler

GAÖ niteliği	Uygulayan	Sonuç
Yeni geçiş noktasının açılması	UNDP- Partnership for the Future (PFF)	1974'ten beri birbiriyle doğrudan hiç teması olmayan iki halkı birbirine bağladı ve aralarındaki iletişimin sağlanması için daha fazla fırsatlar yaratıldı.
Mali Federalizm Konferansı	Management Centre	Müzakereye katılanların federasyonlarda mali konuların nasıl ele alınabileceği konusunu araştırmaları için, resmi müzakerelerin haricinde bir forum sunuldu.
Mülkiyet konusunda iki konferans	PRIO Cyprus	Mülkiyet sorununun tartışılması için resmi müzakereler dışında "güvenli bir alan" sunularak, müzakere ekibi de dâhil olmak üzere kilit aktörlere yeni fikirler tanıtıldı.
SCR 1325 Konferansı	PRIO Cyprus Cinsiyet Danışma Takımı (GAT)	Müzakere sürecinde, kadınlar, barış ve güvenliğe ilişkin Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı kararının bulunmaması hakkında farkındalık yaratıldı.

Bölüm 2

KIBRISLILAR İŞBİRLİĞİ VE BİR ARADA YAŞAMANIN MÜMKÜN OLDUĞUNU KANITLIYOR

“HEPİMİZ FARKLI GEMİLERDEN GELMİŞ OLABİLİR; ANCAK BUGÜN HEPİMİZ AYNI TEKNEDEYİZ.”

MARTIN LUTHER KING, JR.

Kıbrıs'ta barış arayışları konusunda ACT programının kalıcı etkisi ne olacaktır? Barışı destekleyen programlar, genellikle politik süreçteki eylemleri veya eylemsizliklerine göre değerlendirilir. İki toplum arasında güven oluşturulmasına yönelik projelerin desteklediği sekiz yılın ardından, ada bugün de bölünmüş bir haldedir. Yine de yıllardır yapılan çalışmalar, çatışma politikası ile toplumsal süreçler arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını göstermiştir. Ancak bu durum, fırsat verilirse, ada çapında uzlaşımın sağlanmasında gerekli olan ivmeyi kazandırabilir. Kıbrıs'ta uzlaşma görüntüsünün değiştirilmesi aslında liderlerin müzakere masasındaki pozisyonlarına bağlı değildir. Değişim daha ziyade ortak anlayış, saygı ve işbirliğinin somut faydalarına giden farklı yollarda yönlerini bulabilmeleri için iki topluma yardımcı olunmasına bağlıdır. ACT programı, değişimin gerçekleşmesi için günü geldiğinde liderleriyle ve kamuoyuyla paylaşabilecekleri yol haritaları hazırlamaları için Kıbrıslılara fırsatlar sunmuştur.

Yapılan bu çalışmalardan, ortaklık ve işbirliğinin yalnızca mümkün değil aynı zamanda arzu edilir olduğunun bizzat Kıbrıslılar tarafından kanıtlanmış olduğu sonucu çıkartılmaktadır.

İŞBİRLİĞİ İYİ BİR İŞ ANLAYIŞI SAĞLAR

İşbirliğinin en önemli alanlarından biri olan ekonomi alanında da ACT programı çalışmalarını sürdürmüştür. Bu bağlamda, ada genelindeki iş adamlarının iki toplum arasındaki ekonomik ilişkilerin canlandırılmasına yönelik girişim çabalarını desteklemiştir. Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odası ile Kıbrıs Türk Ticaret Odası,

toplumlararası işbirliğin değerini daha önce fark etmiştir. 2004 yılında AB Yeşil Hat Tüzüğü¹⁰ uygulanmaya başlanmıştır. Bunun ardından, söz konusu odalardan iş adamları, ACT programıyla birlikte çalışarak bu tüzüğü somut ticari faydalara dönüştürmeye karar vermiştir. “*Economic Interdependence*”¹¹ projesiyle, iki oda her iki toplumdaki işletmeler arasındaki uçurumun kapatılması için tasarlanan bir takım mekanizmaları devreye sokmuştur. Bunların arasında, ada çapındaki ilk ticaret rehberinin hazırlanması ile işletmelerin diğer toplumdan potansiyel sektör ortaklarının tespit edebilmesini sağlayan ortak bir cep telefonu uygulamasının başlatılması yer almaktadır. İki oda ayrıca, çözümün olması halinde elde edilecek maddi faydaları açık bir biçimde gösteren bir araştırma hazırlayarak, elde ettikleri bulguların daha geniş kitlelere ulaştırılabilmesi için yenilikçi filmlerin çekilmesini de sağlamıştır.

“Neden belli verilere kesin gözüyle bakmak zorundayız ki? Bu, inanılması zor bir durum değil; daha çok geleceğe dönüş durumudur.”

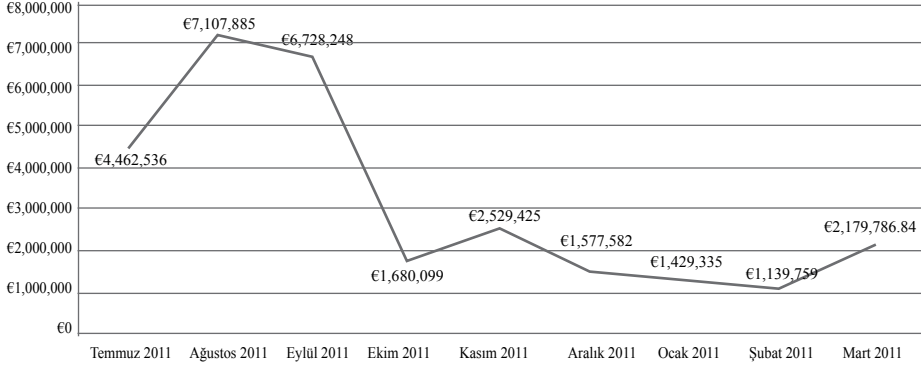
*Manthos Mavrommatis: Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı
("The Nine O'Clock News in the Year 2030" filmine atfen)*

Economic Interdependence projesi, işletmeler arası işbirliğin ortak ekonomik yarar potansiyeline sahip bir pratik güven artırıcı unsur olduğunun anlaşılmasını hedeflemiştir. Bu bağlamda birtakım örgütsel ve tutumsal değişiklikler tesis ederek, odalar arasındaki ilişkinin değişmesinde yardımcı olmuştur. Son yıllarda Kıbrıs Rum – Kıbrıs Türk işbirliğinin en önemli olaylarından birine giden yolun önünü açan da işte bu mesleki ilişkiydi. 2011 yılı Temmuz ayında, Kıbrıs Rum toplumunda bulunan ana elektrik santralinde meydana gelen felaketin ardından bir kriz yaşanmıştır. Proje esnasında oluşturulan işbirliği mekanizmalarını kullanan iki ticaret odası, bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşmaya göre Kıbrıs Türk toplumundan Kıbrıs Rum toplumuna elektrik verilmesi sağlanmıştır. Bu düzenlemelerin arasında fonların yönlendirilmesi için bir sistem oluşturulması ve ada genelinde elektrik şebekesinin fiziksel olarak yeniden bağlanması yer almaktaydı.

17 Temmuz 2013 tarihinde Kıbrıs Türk toplumunun başına gelmiş geçmiş en büyük çevre felaketlerden biri olarak nitelendirilen olayda yaklaşık 100 ton petrol ekolojik duyarlılığa sahip bir bölgede denize dökülmüştü. Bu facianın sonuçları, “Ekonomik Dayanışma” projesi aracılığıyla bölünmüşlüğün her iki tarafında geliştirilen sıkı işbirliği neticesinde hafifletilmiştir. Aynı gün Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odası ile Kıbrıs Türk Ticaret Odası, tesis ettikleri bu güçlü ilişkiye bir yenisi ekleyerek, Kıbrıs Rum Toplumundan afet bölgesine petrol emici teçhizatların gönderilmesine yönelik bir anlaşmanın imzalanmasında aracılık yapmıştır. Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinden Leonidas Paschalides verdiği demeçte; “Her iki oda da, adanın her iki tarafındaki kriz durumlarının ele alınmasında iki toplumlu işbirliği çerçevesinde tüm Kıbrıslıların yararı için üstlenmiş oldukları önemli görevi bir kez daha kanıtlamıştır. UNDP/ USAID tarafından finanse edilen Dayanışma projesi çerçevesinde tespit edilen odak noktalarının da bu bağlamda yararlı olduğu kanıtlanmıştır.”, dedi.

İki kesim arasında Elektrik Ticareti

Kaynak: EDGE/USAID Eylül 2012 Yeşil Hat Ticaret analizleri¹²

Bu olay resmi barış sürecinin ne durumda olduğuna bakılmaksızın, özel sektörün uzlaşma çabalarında nasıl ön sıralarda yer alabileceğini göstermiştir. İki yıl zarfında (2010-2011), bu iki ticaret odası iki senaryoya göre (hemen çözüm veya ertelenmiş bir çözüm) Kıbrıs ekonomisinin durumunun nasıl olacağını öngören ortak bir araştırma çalışması yapmıştır. “Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumları arasındaki mevcut karşılıklı ekonomik bağımlılık ve güçlendirilmiş ekonomik yakınsama için tavsiyeler”¹³ başlıklı bu rapor, adanın her iki kesimi arasındaki ekonomik takas seviyesinin, mali anlamda resmi Yeşil Hat ticaret istatistiklerinde daha önce belirtilmiş olandan çok daha önemli olduğunu ortaya koymuştur.

“İş dünyasının bu sürece güç sağlamak ve bir çözümün getireceği faydaları insanlara hatırlatmak için ellerinden geleni yapması son derece önemlidir.”

Alexander Downer, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Özel Danışmanı

Raporda ayrıca, Kıbrıs sorununun çözülmesiyle, ekonomik kalkınma önündeki mevcut kısıtlamaların da ortadan kalkacağı ve böylece Kıbrıs'ın küresel ekonomik krizi daha iyi bir biçimde atlatabileceği sonucu da yer almaktadır. Raporda yer alan en önemli

tavsiyeler arasında, iki toplum arasında resmi bir uzlaşma sağlanamasa bile, daha çok geçiş noktasının açılması, Kıbrıs Türk toplumunun AB Müktesebatı ile uyumlaştırılması yer almaktadır. En önemli tavsiyelerden bir diğeri ise mesleki dernekler arasındaki işbirliği ve teknik komitelerce önerilen geniş kapsamlı güven artırıcı önlemlerin uygulanması aracılığıyla ticaretin aktif olarak teşvik edilmesidir. Rapordan elde edilen bulgular, olası bir çözümün ada ekonomisi üzerinde yapacağı etkinin araştırıldığı bir filmle sahneye uyarlanmıştır. [The Nine O’Clock News in the Year 2030](#)¹⁴ isimli filmin gösterimi, halk arasında Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik tedbirler hakkında hararetle tartışmalar başlatmıştır.

“ Barış sürecine olan inancını yitirmiş biri olarak, uzun yıllar sonra ilk kez bu filmde etkilendim.”

Sosyal medya sitesinden bir yorum.

ORTAK DOĞAL MİRASIN KORUNMASI

Çevresel işbirliği, BM tarafından uzun zamandır uzlaşımın ilerlemesi bakımından büyük katkılar sağlama potansiyeline sahip olarak görülmektedir. BM çapındaki Çevre ve Güvenlik ortaklığı (ENVSEC¹⁵) şu prensip üzerine kurulmuştur: “Çevre sorunlarının çözümü hakkında birlikte çalışmak genellikle daha uzun vadeli, daha sistematik ve temel işbirliğin en basit yoludur. Çatışmalar meydana geldiğinde, çevresel işbirliği daha geniş çözümlere giden yolda [öncülük yapabilir](#).¹⁶” Bu olgunun gözle görülür en güzel örneği ise 1970’lerin sonlarında Lefkoşa kanalizasyon sisteminin yeniden bağlanmasıdır. Bu proje daha sonra, adanın bölünmüş başkenti için ortak bir vizyon geliştirmek için uğraş göstermeye devam eden iki toplumlu bir yapı olan [Lefkoşa İmar Planı’nın](#)¹⁷ oluşturulmasına da zemin hazırlamıştır.

İki toplumlu etkinliklerin bu alanına pek çok çevre uzmanı katılmıştır. Bu uzmanların çoğu, Kıbrıs’ın hassas doğal kaynaklarını koruyabilmek için adanın bir bütün olarak sürdürülebilir kalkınmasına yönelik tek bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğinde hemfikirdir. ACT programı, bu pratik değerlendirmeyi, çevresel işbirliğinin sağlayacağı

ortak faydaları gösteren bir dizi projenin dayanak noktası olarak kullanmıştır. 2006 yılında, ara bölgedeki Ledra Palas geçiş noktasında “Sınırsız Doğa” (*Nature Without Boundaries*) isimli bir poster kampanyası düzenlenmiştir. Bu kampanyada kontrol edilemeyen yangınlar, biyolojik çeşitlilik ve halk sağlığı gibi işbirliği potansiyeline sahip alanlara vurgu yapılmıştır. Bu alanların tümü, birkaç yıl sonra Çevre konusundaki Teknik Komite’de ele alınmıştır.

“Kuzey, güney, doğu ve batı arasında ayırım yapmak yanlıştır; çünkü doğa söz konusu olduğunda bu tür sınırlar mevcut değildir.”

Tuğberk Emirzade, COAG üyesi

Toplumlararası nitelikte oluşturulan ilk grupların bazıları, adadaki tarım faaliyetlerine ilişkin çevresel endişelerden dolayı ortaya çıkmıştır. Yeşil hat ticaretinin iş insanları tarafından dikkate alınmaya başlamasıyla birlikte, Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında, süt ürünleri ve organik tarım sanayileri arasında ortak çevre standartlarının oluşturulması konusuna ilgi artmıştır. Madison Süt Ürünleri Danışma Grubu (MADAG) ve Kıbrıs Organikleri Danışma Grubu (COAG¹⁸), Kıbrıs’ta kurumsal çevre sorumluluğu kavramı henüz emekleme *dönemindeyken*¹⁹ bu tür bir işbirliğine yönelik araçlar sunmak için sırasıyla 2003 ve 2005 yıllarında oluşturulmuştur. Bu arada Yeşil Hat üzerinden yapılan ticaret de özel sektör önderliğinde gelişmişti. Buna paralel olarak COAG ve MADAG tarafından yapılan çalışmalar, çevreye ilişkin bir dizi güven artırıcı önlemin belirlenmesinde yol gösterici olmuştur. Peynir altı suyu *yönetimine*²⁰ ilişkin toplumlararası işbirliği hakkında MADAG tarafından yapılan teklif, 2012 – 2013 yıllarında güven artırma konusunda teknik komitelerde yapılan görüşmelerde yer almıştır.

Verilen bu uğraşların neticesinde sivil toplum katılımı artmıştır. Sivil toplum katılımı, teknik liderliğin uygun kalifiye uzmanlar tarafından sağlandığı, ancak sonraki toplumsal farkındalık kampanyalarında sorumluluğu STK’ların üstlendiği karma projeler şeklinde kendini göstermiştir. Bu yaklaşımı yansıtan projelerden biri de “*Innovative Biological Approaches for the Reforestation of Environmentally Stressed Sites*”

(IBARESS)²¹ isimli projedir. Bu projede her iki toplumdan ağaçlandırma uzmanları, akademisyenler ve çevreyle ilgili STK'lar yer almıştır. Başka bir örnekte ise, bilim insanı ekipleri, askerden arındırılmış BM ara bölgesindeki biyolojik çeşitliliğin haritasını çıkartmak için iki toplumlu bir araştırma projesinde işbirliği yapmıştır²². Uluslararası medyanın da dikkatini çeken bu projede, otuz yılı aşkın bir süredir gizli kalmış olan ara bölgenin doğal hazineleri gün ışığına çıkartılmıştır. Böylece işbirliğinin değeri ve adanın doğal mirasının sadece bir toplum tarafından korunamayacağı da ispat edilmiştir. Bu çalışmanın başarısından cesaret alan bilim insanları, yaptıkları işbirliğini daha da genişletmiştir. Bu işbirliği girişimlerinin arasında, ada çapında 1970'lerden beri gerçekleştirilen ilk ortak “the waterbird survey”²³ ve bir dizi çevre farkındalık kampanyası yer almaktadır.

“...çevre ve doğa iki toplumu biraraya getirerek,
işbirliği ve güvenin inşa edilmesine katkı koyabilir.”

Costas Kadis, CESF üyesi ve Çevre Teknik Komitesi ekip lideri

ACT programına bağlı çevresel işbirliği, çevreye ilişkin karar alma sürecine halk katılımının önemini ortaya koymuştur. Bu, Aarhus Konvansiyonu²⁴ ve AB Stratejik Çevre Değerlendirme Direktifi'nde²⁵ belirtilmiş olduğu gibi uluslararası hukukun yerleşik bir ilkesidir. Daha da önemlisi Kıbrıslıların özellikle barış sürecine ilişkin kararların alınmasında, kendilerine danışılması yönündeki güçlü isteklerini yansıtmaktadır. 2008 yılında çoğu Kıbrıslının önemli çevre sorunları hakkında doğru düzgün bilgilendirilmediklerini veya kendilerine danışılmadığını ortaya koyan bir anket yapılmıştır.²⁶ Buna cevaben ACT programı, ada genelinde şehir ve köylerde halkın katılımıyla gerçekleştirilen bir dizi toplantıya destek sağlamıştır. Bu toplantılar sonucunda, ortak ilgi alanları temelinde adada sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için bir dizi güven artırıcı önlem önerisinin ortaya atılmasını sağlayan bir çalışma ortaya çıkmıştır (Cyprus 2015 projesi tarafından yapılmıştır). Bu ortak ilgi alanlarının içerisinde bir eko-şehrin oluşturulması ve ara bölgeye bir fotovoltaiik (ışığa maruz kaldığında voltaj/elektrik üreten) tesisin kurulması yer almaktaydı²⁷.

En sonunda ACT tarafından sağlanan destekler, adanın ortak doğal mirasının korunmasına yönelik toplumlararası bir vizyonun önemini göstermek için akademisyenler, gazeteciler, sivil toplum liderleri ve diğer Őahısların bir araya geldiği ilk toplumlararası evre destek ağı olan Kıbrıs evre Paydaşları Forumu'nun (CESF²⁸) oluşturulmasına vesile olmuştur. Kıbrıs Bilim ve Teknik Odası (ETEK) ve Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (KTMMOB) destekleriyle 2007 yılında hayata geçen bu ağ, temsilcilerinin önemli bir politika oluşturma etkinliğine katılmasıyla bir destek başarısı haline gelmiştir. CESF, 2007 yılında New York, Birleşmiş Milletler'de Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'na²⁹ hitap eden ilk iki toplumlu grup olmuştur. Küresel evre politikasının oluşturulmasındaki bu doğrudan katkı koyma firsatı, işbirliğinin gücünü ve sivil toplum ve akademisyenlerin uzlaşı gayretlerine öncülük etme potansiyelini kanıtlamıştır. Bundan bir yıl sonra, CESF yeleri, yeni oluşturulan evre Teknik Komitesi'ne atanmıştır.

KÜLTÜR BEKÇİLERİ

Kıbrıs kültürü, dünyanın en eski kültürlerinden biridir. İlk medeniyet belirtileri, M.Ö 7'nci yüzyıla kadar uzanmaktadır. Adanın zengin kültürel peyzajı arasında yüzlerce arkeoloji alanı yer almaktadır. ACT programı, iki toplumu somut işbirliği çerçevesinde bir araya getirmeye hizmet ederken, kültürel öneme haiz alanların korunması ve bütünlüğünün sağlanmasına yönelik projeler aracılığıyla bu mirasın korunmasına yatırım yapmıştır. Bu müsterek yaklaşım, Kıbrıs'taki tüm toplumların zengin kültürel mirasının korunmasına eşsiz bir katkı sağlamaktadır.

Kültürel miras restorasyon projelerinin ortak amacı, toplumsal çizgilerin dışında yapılan işbirliğinin kişiler arasında nasıl güven oluşturabileceğine dair ilk elden tecrübe kazanmaktır. Bunun yanı sıra adadaki tüm toplumlara kendi çevrelerinde bulunan zengin ve çeşitli kültürel mirasla gurur duyabilmeleri için bir şans vermektir. Restorasyon projelerinin elle tutulur nitelikte olması, yerel toplumların etraflarında bulunan fiziki alanları yeniden hayal edebilmelerinde yardımcı olmuştur. Bu sayede, katılımcıların diğer topluma mensup insanlarla iletişimlerini sürdürebilecekleri anlamlı bir ortam oluşturulmuştur. Bu ortamlar katılımcıları genellikle kendilerine has keşifler yapmasını sağlayan yolculuklara çıkartmıştır. Bu yolculukların çıkış noktası genellikle bir arada çalışan mimar, mühendis ve planlamacıların yer aldığı mesleklerdi. Ancak projelerin tasarım ve yürütülmesindeki işbirliği sürecinde bireyler, diğer topluma mensup meslektaşlarına güvenmeye başlamıştır. Bu güven önce mesleki bağlamda daha sonra da arkadaşlık olarak ortaya çıkmıştır. Diğer toplumla kurulan yakın temas insanları genellikle kendi önyargılarını yeniden gözden geçirmeye mecbur bırakmıştır. Çoğu durumda da bireysel tutumlar değişmiştir.

ACT programı, kültürel miras girişimleriyle deney yapabilecek kadar cesurdu. Barış inşa faaliyetlerinde, kültürel miras projelerinin uygulanmasında çeşitli yaklaşımlar benimsenmiştir. Bu projelerin uygulamada nasıl başarılı olduklarını yansıtan en güzel örneklerden biri ise Türkmenköy Miras Vakfı ve Kıbrıs Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (KTMMO) işbirliğiyle gerçekleştirilen *The Cultural Heritage Preservation Circle*³⁰ projesiydi. Bunun gibi katılımcı kültürel miras projelerinden alınan dersler, Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türkleri, ortak alanlar etrafında yeniden bir araya getirmeyi hedefleyen benzer girişimlerin hazırlanmasında kullanılmıştır³¹.

UNDP-ACT desteğiyle restore edilen kültürel miras alanları, 2006-2012

İsim	Açıklama
Büyük Türk Hamamı	Bir Latin kilisesinin kalıntıları üzerinde 1571 ile 1590 yılları arasında Osmanlılar tarafından inşa edilen bu bina tarihi olarak Kıbrıs kültür hayatında önemli bir sembolik değere sahiptir.
Prophet Elias (İlyas Peygamber) Kilise ve Manastırı	Kutsal İlyas Peygamber Maronit/Katolik Kilisesi, çoğu Kıbrıslı için hem önemli bir dini eser hem de ruhani bir eğitim merkezidir. Alanda temel onarım ve telleme çalışmaları yürütülmüştür.
Ayios Neophytos şapeli	Ara bölgede bulunan bu listelenmiş eser, Eski Eserler Dairesi tarafından restore edilmiştir. Köy halkı ve BM ile birlikte çalışarak, ara sıra yapılan ziyaretler ve bakım işleri için erişim sağlanmıştır.
Favierou Gündüz Bakımevi	Restore edilen Favierou Gündüz Bakımevi, çeşitli engelleri olan insanlara yönelik rehabilitasyon ve eğitim olanakları sunmaktadır. Baf kapısı yakınlarındaki merkez her iki topluma da hizmet vermektedir. İşletme felsefesi anlayış, saygı, dostluk ve karşılıklı kabulleniş olmasıyla bu merkez özel bakım alanında eşsizdir.
Çok amaçlı Halkevi	Bu geleneksel kerpiç bina, geçen yüzyılın ilk zamanlarında inşa edilmiştir. Restorasyonundan beri bu bina, kültür ve çevre merkezi olarak kullanılmaktadır.
Kültürel Mirası Koruma Projesi	Proje sırasında, bir barış parkı inşa edilmiş ve köy meydanı restore edilmiştir. Bu program, pek çok toplumlararası toplantının yapılması için fırsatlar sağlamaya devam ederek, toplum eylemlerinde benzeri yaklaşımların benimsenmesinde diğer köylere de ilham vermiştir.
Ermeni Kilisesi ve Manastırı	Arabahmet mahallesinde bulunan bu 14. yüzyıl Gotik eser, eski ihtişamına yeniden kavuşturulmuştur. Projede Ermeni Kıbrıs toplumu ile hem Kıbrıslı hem yabancı uzmanlar yer almıştır.
Görsel Sanatlar ve Araştırma Merkezi	Eski un değirmeni restore edilerek bir sanat ve araştırma merkezi haline getirilecektir. Bu merkez, SHARE (<i>Sharing History, Art, Research and Education project</i>) projesi için bir yer sağlayacaktır.

Kıbrıslı Rumlar bugün bu köyde ikamet eden Kıbrıslı Türkler, 1974 yılında kendi esas köylerini terk etmek zorunda kalmıştı. 2006 yılında bu iki köy halkı, UNDP-ACT ile iletişime geçerek, kiminin tarihi 12'nci yüzyıla kadar uzanan, bir dizi kültürel miras alanının restore edilmesi için bir proje önerisi sunmuştur. Projede şehir toplantıları, sergiler, bilgi paylaşımı ve geri bildirim sağlanması için ağların oluşturulması ile halkın katılımını benimseyen, kapsayıcı bir yaklaşım kullanılmıştır ve birbirine paralel Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum yönetim kurullarıyla ortak bir karar alma mekanizması etrafında yapılandırılmıştır. Bu mekanizmalar sayesinde proje uzlaşının teşvik edilmesi ve adanın bölünmüşlüğü'nün tersine çevrilmesi ihtimaline güven aşılması için yerel olarak sahiplenilen katılımcı bir karar alma modeline öncülük etmiştir. Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumundan yerel liderler tarafından ortaklaşa hazırlanan proje, ortak öneme sahip somut varlıklar hakkındaki karar alma sürecine yurttaşların katılımı ile uzlaşının birleştirilmesinin, çatışma dinamiklerinin karşılıklı saygı ve ortak değerlere nasıl dönüştürebileceğini göstermiştir.

Bölüm 3

BARIŞ ARAYIŞLARINDA, YURTTAŞLAR KENDİLERİNE DÜŞEN ROLÜ OYNUYOR

“İNSANLAR BARIŞI O KADAR ÇOK İSTİYOR Kİ; SANIRIM GÜN GELECEK HÜKÜMET, İNSANLARIN YOLUNDAN ÇEKİLEREK, BARIŞI ALMALARINA İZİN VERMEK ZORUNDA KALACAK.”

DWIGHT D. EISENHOWER

Toplum liderleri Dimitris Christofias ve Mehmet Ali Talat, Kıbrıs sorununun çözümü için 2008 yılında müzakereleri yeniden başlatmıştır. UNDP ve USAID şayet bu uzlaşma sürecinde sivil toplum için uygun destek sağlamak istiyorsa ACT programının, bu yeni siyasi iklimi yansıtmaması gerektiğine karar vermiştir. O dönemde program çalışmaları üzerinde mutabakat sağlanan güven artırıcı önlemler de dâhil olmak üzere resmi müzakereleri kolaylaştırabilecek toplumsal iklimin oluşturulmasında önemli addedilmekteydi. 2009 yılında ACT programı, hem barış sürecinde hem de potansiyel bir çözüm sonrası dönemde sivil topluma yardımcı olma politikasını benimsemiştir. UNDP ve USAID, tüm Kıbrıslıların barış sürecine tam katılımının sağlanmasında ve yurttaşların düşüncelerini resmi ve resmi olmayan mekanizmalar aracılığıyla bu sürece yönlendirmelerinde yardımcı olmak için sivil toplum örgütleriyle çalışmayı kabul etmiştir. Bunun başarılabilmesi için siyasi diyalog, savunuculuk ve iyi yönetim arayışı gibi katılımcı barışın sağlanmasına özgü tüm unsurları vurgulayan bir yaklaşım gerekmektedir. Yolculuğun bu aşamasından hareketle UNDP, USAID ve Kıbrıslı partnerleri, Kıbrıs sorununa kalıcı bir çözümün Kıbrıslılar tarafından sahiplenilmesi gerektiği fikrini benimsemiştir. Ancak bu sahiplenmenin, bir anlaşmaya aracılık yapacak olan politikacılar kadar ada halkına da ait olması gerektiği hususunda mutabakata varılmıştır.

BARIŞ İNŞA EDEN BİR SİVİL TOPLUM SEKTÖRÜNÜN ORTAYA ÇIKIŞI

ACT programı barış hakkındaki tartışmaları, ada genelinde halk söyleminin bir parçası haline getirmek isteyen sivil toplum barış mimarlarını desteklemiştir. Zamanla, Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk STK'ları, iki toplumlu işbirliğinde aynı fikirli destekçiler arasındaki farklı etkileşimlerin yöneticisi olmaktan çıkmıştır. Bunun yerine, ada genelinde uzlaşımın sağlanması doğrultusunda ileriye yönelik birer savunucu haline gelmiştir. 2013 yılına doğru, sivil toplumun rolü hakkında nispeten olgunlaşmış olan tartışmalar, adadaki ana akım medyada yer edinmiştir. Böyle bir olayın gerçekleşmesi 10 yıl önce hayal bile edilemezdi. Sonuç olarak, sivil toplum örgütleri, toplumlararası uzlaşımın teşvik edilmesinde en önemli seslerden biri olarak görülmeye başlanmıştır. Ancak, sivil toplum örgütleri tarafından yapılan çalışmalar, siyasi elitlerin yaptığı gibi geleneksel barış sürecini destekler gibi görünse de bu çalışmalar ne o süreçle tanımlanabilir ne de ona bağlıdır.

“Halk tabanının dinamizmi ve desteği olmaksızın, bırakın müzakereleri başarılı bir biçimde sonuçlandırmayı, görüşmeleri yeniden başlatmak bile zor olur. Daha katılımcı bir çerçeve sayesinde birden fazla süreç birbirine paralel olarak yürütülebilir. Böylelikle yerel ve uluslararası önemli dosyalarda toplu bir ilerleme kaydederken, bununla eş zamanlı olarak toplumsal güven de inşa edilebilir. İnsanların sürece ve birbirlerine olan güvenlerinin tesis edilmesi, bir anlaşmada aracılık yapmak kadar önemlidir.”

Erol Kaymak, Kıdemli Araştırmacı, The Center for Sustainable Peace and Democratic Development (SeeD)

ACT programı, bir dizi kapasite artırıcı girişim aracılığıyla, sivil toplum sektörünün barış inşa sürecinde daha uyumlu ve ses getiren bir biçimde çalışabilmesi için gerekli temellerin atılmasında yardımcı olmuştur. Kıbrıs'taki en önemli kilometre taşlarından biri de birinci *Uluslararası Sivil Toplum Fuarı: Etkin Yurttaşlar –Sesinizi Duyurun*

“The Elders” grubu, Cyprus Community Media Centre’in resmi açılış törenindeki onur konuklarıydı.

ENGAGE projesi, devam etmekte olan barış süreci hakkındaki kamuoyu söylemini, Genel Sekreter Özel Danışmanının da katıldığı, federalizm konulu panellerle genişletti.

The Power of One isimli bölgeler arası konferansta 28 ülkeden 200 katılımcı bir araya gelerek yurttaş önderliğindeki yenilik ve toplumsal değişim konularını irdelediler.

BM kontrolü altında bulunan bölgede yer alan UNDP-ACT güneş paneli.

Çok kültürlü gençlik kampları sayesinde gençler stereotiplere meydan okuyarak aralarında güven inşa ediyorlar.

“İstenirse, bir yol bulunur” sloganıyla hareket eden 2007 Sivil Toplum fuarı, verdiği işbirliği mesajıyla medyadan yoğun ilgi gördü.

2007 Sivil Toplum Fuarı sayesinde binlerce sivil toplum eylemcisi Ara Bölge’de bir araya geldi.

Kültürel miras koruma projesinin tamamlanmasının ardından yapılan kutlama.

BM Ara Bölgesi'nde tamamen restore edilen Dayanışma Evi.

Kıbrıs'ın ilk toplumlararası ada çapında yayın merkezi "The Studio"nun açılış davetiyesi.

İki toplum lideri, 2008 yılında barış müzakerelerinin başlamasını destekleyen sivil toplum tarafından bağışlanan zeytin ağaçlarını dikiyor.

2008 yılında başlayan müzakerelerin ardından süreci destekleyici sivil toplum açıklaması.

ENGAGE tarafından adanın değişik yerlerinde düzenlenen STK fuarları.

Restore edilen Ermeni Kilisesi ve Manastır'ının içinden bir görüntü.

Restore edilen Ermeni Kilisesi ve Manastır'ının dışarıdan görüntüsü.

Φεβρουάριος / Şubat / February 2012

Φεβρουάριος / Şubat / February 2012

Νοβέμβριος / Kasım / November 2012

Νοβέμβριος / Kasım / November 2012

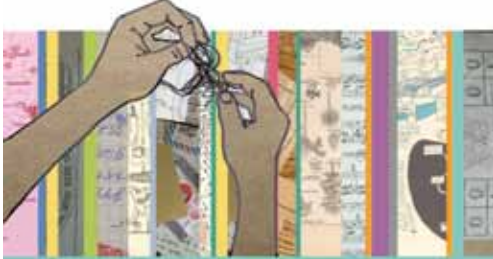
Κültürel Miras Koruma projesi: öncesi ve sonrasına ait fotoğraflar.

Yakın zamanda restore edilen Büyük Hamam.

10 tactics

for turning information into action

Guerrilla Mediamaking 101 Workshop & Screening of '10 Tactics'

Date: Thursday, 27 May 2010

Workshop: 3:00 PM - 6:00 PM

Screening & Discussion: 6:15 PM - 8:00 PM

Place: Cyprus Community Media Centre

Contact: +357 22662269 / +90 392 2280654

RSVP: beran@cypruscommunitymedia.org

Learn more: www.informationactivism.org

TACTICAL TECHNOLOGY COLLECTIVE

CCMC UNASU

Cyprus Community Media Centre için eğitim afişi.

Cyprus

youth dialogue project

family politics religion
health education
europe work
love gender sexuality

Are you **18=24?**

Join the Youth Advisory Board

Make Your Voice Heard

The Youth Advisory Board will consist of 30 young Cypriots (aged 18-24) who will be actively involved in creating an award-winning Youth Advisory Survey.

Successful applicants will also have to present the findings of the survey, their thoughts and ideas will be incorporated & implemented upon approval. The survey will be the first award-winning Youth Advisory Survey.

If you are interested in becoming a member of the Youth Advisory Board please complete the Application Form available at: www.untp-vict.org

For enquiries and application forms please contact:

Education: education@untp-vict.org / 253 444 3333 / 253 444 3333

UNTP-VICT
253 444 3333 / 253 444 3333

Deadline for Applications: Monday 23.04.2010

The project is funded by the UNTP-VICT Youth for Cooperation and Trust (YACT)

Sponsored by:

Youth Dialogue projesi gençleri harekete geçmeye davet ediyor.

KAYAD tarafından düzenlenen "Birlikte Herşey Mümkün" gençlik kampı.

Cyprus Community Media Centre'da sivil toplumun medya becerileri geliştiriliyor.

'Shooting Reality' isimli film festivali birincisi ödülünü alıyor.

Gender Advisory Team üyeleri, barış sürecinde cinsiyet perspektiflerinin geliştirilmesi doğrultusunda tavsiyelerini sunuyor.

Youth Advisory Board, Kıbrıs Gençliği hakkındaki ilk İnsani Gelişim Raporu'nu gururla sunar.

Mahallae etkinliğinin ilk davetiyesi.

Ada apındaki Őehirleri gezen ‘‘The Cypriot Puzzle’’ isimli sergi.

Cyprus Critical History Archive, Kıbrıs’taki toplumlararası ilişkilerle ilgili makalelere erişim sağladı.

Genç film yapımcılarına yönelik "Shooting Reality" yarışma duyurusu.

Kıbrıs Organikler Danışma Grubu, Devlet Fuarı'na katıldı.

Youth Power kutlamasından bir afiş.

Youth Power'in ufak başlıkları, yerel gençlik STK'larına kutlama ve işbirliği fırsatı sundu.

Dünya AIDS Günü etkinliği, Sağlık Teknik Komitesi'nin Kıbrıs AIDS'e Kari.

Youth Power ortakları, 2009 yılındaki global "Earthdance" etkinliğine katıldı.

Sivil Toplum Ödülleri, Kıbrıs'ın her iki kesiminde çalışan halk tabanlı kuruluşların yaptığı çalışmaların tanınmasında yardımcı oldu.

“Voices of Tomorrow: Youth in Cyprus” isimli filmin kamera arkası.

“Gardaş” gençlik kampı katılımcılarını tiyatro aracılığıyla etkileşime geçmesi.

2012 yılında Dayanışma Evi'nin birinci doğumgünü'nü kutlayan çocuklar.

Kıbrıslı kültürü Future Together projesiyle kutlanıyor.

İki toplum lideri, BM ve uluslararası bağış camiasından yetkililerle birlikte 2010 yılında açılan yeni geçiş noktasını kutluyor.

15 Mayıs 2012 tarihinde Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk sivil toplum liderleri İngiliz Avam Kamarası'nda konuşma yaptı.

2006 yılında “Sınırsız Doğa” isimli dış mekan sergisinin açılışı.

Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler 2011 Dünya Su Günü'nü kutluyor.

Kültürel Miras Koruma projesinin bir parçası olarak Barış Parkı'nın açılışı.

Dayanışma Evi'nin resmi açılış töreninde iki toplum liderini seyreden bir BM askeri.

'The Nine O'clock News in the year 2030' filmi gösterim davetiyesi.

(Open Voices – Active Citizens)³² (2007) projesiydi. BM ara bölgesinde Çetinkaya futbol sahasında düzenlenen fuar, 2,000'in üzerinde katılımcıyı çekmiştir. Söz konusu tarihte adadaki en büyük iki toplumlu etkinlik olarak takdir toplamıştır. Fuar sloganı olan “İstenirse herşey mümkündür” ile diğer toplumdan meslektaşlarına ulaşmak ve birlikte sivil katılım ve bağlılık aracılığıyla yurttaşların sesini duyurmanın yollarını bulmak isteyen sivil toplum eylemcilerinin arzuları ifade edilmiştir. Projede yer alan sivil toplum örgütlerinin çoğu zaten daha önce iki toplumlu iletişim deneyimine sahipti. Ancak UNDP-ACT sivil toplum aktörlerinin, yaptıkları çalışmalarda eşgüdüm sağlanması doğrultusunda ortak bir isteği olduğunu fark etmiştir. Bu fuar, Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türkler arasındaki dayanışmanın ifade edilebilmesi için bir halk platformunun yaratılmasının başlangıcını oluşturmuştur. Ayrıca STK'ların kendilerini her iki toplumun da kamu çıkarları için hep birlikte konuşabilecekleri toplumlararası bir sosyal hareketin bir parçası olarak konumlandıklarını sağlamıştır.

Aynı dönemde UNDP-ACT, 1.8\$ milyonluk Sivil Toplumu Güçlendirme Programı'nı (*Civil Society Strengthening Programme*) (CSSP)³³ hayata geçirmiştir. Bu program Uluslararası Eğitim ve Araştırma Merkezi'nin (INTRAC UK), iki Kıbrıslı STK ortaklığındaki bir konsorsiyum (*Management Centre of the Mediterranean (MC-MED)*³⁴ ve *NGO Support Centre*³⁵) ile yürüttüğü iki yıllık bir programdı. Program kapsamında 200'ün üzerinde STK, etkinliklerinin nasıl daha fazla geliştirilebileceğine odaklanan bir dizi yapılandırılmış kapasite artırıcı etkinliğe katılmıştır. Proje bitiminde UNDP-ACT sektörü hızlı bir büyüme ve etki alanına sevk edebilecek olan kurumsal bilgi ve kapasiteyi gösteren iyi yapılandırılmış STK'lerden oluşan bir çekirdek altyapı belirlemiştir. Doğrudan bu deneyimden kaynaklanan büyük bir başarı ise STK Fuarı ve CSSP himayesinde oluşturulan birkaç toplumlararası ortaklığın çalışmalarını daha da ileriye taşıyarak aralarında AB'nin de bulunduğu diğer bağışçılardan ek kaynak temin edebilmesidir.

STK Fuarı'nın getirdiği başarı sivil toplum liderlerinin, adanın bölünmüşlüğüne tarihsel olarak betimleyen coğrafi alanların yeniden talep edilmesinin değerini anlamalarını sağlamıştır. Yıllar boyunca iki toplumlu işbirliği ve diyalogun gerçekleştirildiği yerler UNFICYP kontrolündeki Ledra Palas Oteli ile Markou Drakou caddesindeki Goethe ve Fulbright Merkezleri olmuştur. Ancak 2009 yılından

sonra bu alan açılmaya başlayarak, bu geçiş noktası barış inşa etkinliklerinin kalbi haline gelmiştir. Bugün [Home for Cooperation](#)³⁶ (Dayanışma Evi), [Cyprus Community Media Centre](#)³⁷ (CCMC), ve [EU Meeting Point](#)³⁸, her kesimden Kıbrıslı için toplumların bir araya gelerek birlikte çalışabilecekleri fiziki ortak alanlar sunmaktadır. ACT programı CCMC tesisini kurmuştur. Ayrıca yeniden oluşturulan Home for Cooperation tarafından yönetilecek projelerin desteklenmesi için [Association for Historical Dialogue and Research](#)³⁹ (Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği/AHDR) ve Norveç hükümeti bir anlaşma yapmıştır. Böylece, ara bölgenin coğrafyasını değiştirmek için üzerine düşeni yapmıştır. Aslında ACT programı aralarında çalıştaylar, resim sergileri, spor etkinlikleri, film festivalleri ve gösterimlerinin bulunduğu çeşitli iletişim etkinlikleri çerçevesinde iki toplumu bir araya getirmek için genellikle Lefkoşa'daki Yeşil Hat boyunca uzanan iki topluma da yakın alanları kullanmıştır. Kıbrıslılar'a, Lefkoşa'daki ara bölgenin bölünmüş alanını yeniden kullanma ve değerlendirme fırsatı sağlayarak, birbirine bağlı bir sivil toplum hareketinin gelişmesindeki kilit bir etken haline gelmiştir. Bu dönüşümün diğer bir göstergesi ise Kıbrıslı Rum veya Kıbrıslı Türk kimliğinden ziyade Kıbrıslı kimliği altında birleşen bir dizi örgütün ortaya çıkmasıdır. CCMC, AHDR, [Youth Power](#)⁴⁰ ve [Centre for Sustainable Peace and Democratic Development](#)⁴¹ (Sürdürülebilir Barış ve Demokratik Kalkınma Merkezi) (SeeD) gibi örgütler, adada toplumlararası bir sivil toplum barış inşa sektörünün temellerinin atılmasında önemli rol oynamıştır.

“Sahipsiz topraklarda” bakımsızlıktan harap olmuş bir binayı satın alıp tamir ederek onu Dayanışma Evi'ne dönüştürmek hiç de kolay olmayan bir girişimdi. Ancak bu, tutkulu bir vizyonu elde etmek için çıkılan oldukça uzun ve zahmetli bir yolculuğun henüz ilk adımlarıydı. Bu vizyon ise; ölü bölge olarak anılan bölgeyi tüm Kıbrıslılar için dayanışmaya dayalı ve karşılıklı saygı ve anlayışı teşvik eden bir işbirliği alanına, iletişim ve diyalog platformuna dönüştürerek, bu bölgenin bugünkü kullanım durumunu sorgulamaktır.”

*Kyriakos Pachoulides, Başkan,
The Association for Historical Dialogue and Research*

İNSANLARI BARIŞ SÜRECİNE YAKLAŞTIRMAK

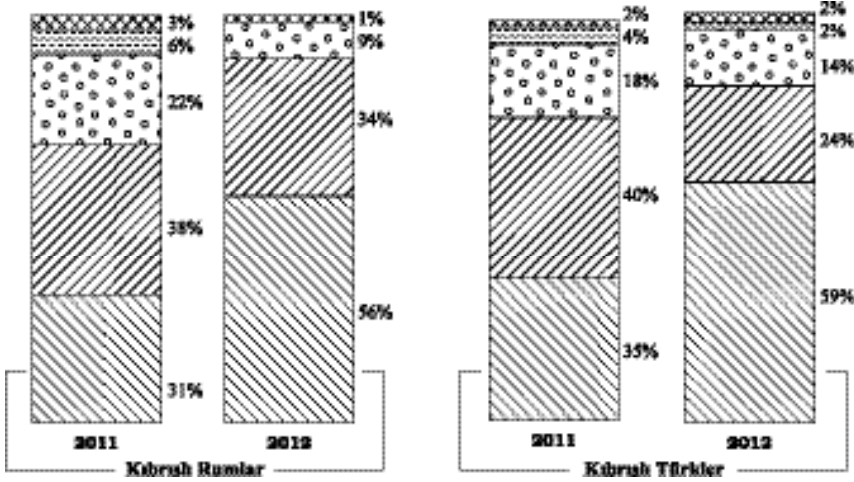
UNDP ve USAID'in yurttaşların adanın geleceği hakkında seslerini duyurabilmeleri için fırsatlar yaratma politikası, hem Kıbrıs'ta hem de Kıbrıs dışında desteklenmektedir. Kıbrıs barış sürecinin ortakları olmaları için yurttaşlara yapılan çağrı, birbirini takip eden Birleşmiş Milletler Genel Sekreter'leri tarafından da desteklenmiştir. Genel Sekreter'ler, barış sürecine sivil toplumu da tamamen dâhil etmeleri için toplum liderlerine doğrudan taleplerde bulunulmuştur. ACT programı, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Kıbrıs'taki sivil toplumun da karar alma ve politika oluşturma süreçlerinin meşru ortakları olması gerektiğinin farkındadır. Bu nedenle ACT programı mümkün olduğunca kapsayıcı olmaya çalışmış ve iki toplum arasında uzlaşa sağlanabilmesi için politika seçeneklerinin geliştirilmesine katılmaları için her kesimden insanı davet etmiştir. Bunun sonucunda, Kıbrıs sorununun ele alınabilmesi için ilk kez yaratıcı yollar geliştirilerek, sıradan insanların adanın geleceği hakkındaki tartışmaların bir parçası olmasına imkân verilmiştir. Bunun etkisi, Yeşil Hat'tın her iki tarafında işbirliği yapıları kurma gündeminin, profesyonel müzakereciler ve geleneksel barış eylemcilerinin haricinde genişlemesi ve Kıbrıs'taki demokrasi kalitesinin derinleşmesi olarak görülmüştür.

Adada daha önce bir çözüm bulmaya yönelik girişilen teşebbüsler başarısız olmuştur. Bu nedenle pek çok kişi dünyanın diğer bölgelerindeki halk katılımı, güven tesisi ve sosyo-politik geçişe vurgu yapan başarılı barış süreçlerindeki müzakerelerden Kıbrıs'ın ders çıkartması gerektiğine inanmaktadır. 2009 yılında UNDP-ACT tarafından yurttaşlar ile politika oluşturan elitler arasındaki boşluğu kapatılmak için sivil topluma yardımcı olmayı hedefleyen projeler başlatılmıştır. Buna hizmet eden araçlardan biri de iki liderin müzakere pozisyonlarına ilişkin kamuoyu görüşünü ölçmek ve onların bu bilgiye dayalı bilinçli kararlar verebilmelerini sağlamak için "barış taraması" ve *katılımcı eylem araştırması*⁴² yaklaşımlarını kullanan *Cyprus 2015*⁴³ (Kıbrıs 2015) projesiydi. Proje dört yılda, olası bir çözümün ada halkı için işe yaramasını neyin sağlayabileceği konusunda vatandaşların tutumlarına ilişkin oldukça öz bir betimleme oluşturmuştur. Öte yandan, anket verileri ve kamuoyu yoklamalarının çokluğu da Kıbrıs barış sürecinin halk genelinin endişelerinden bağımsız olduğu yönündeki yaygın inancı da teyit etmiştir. Bunlara göre, her

iki topluma mensup Kıbrıslıların büyük çoğunluğu, müzakere sürecinde kendi görüşlerinin liderlerce göz ardı edildiğini düşünmektedir. Ayrıca halk genel olarak, bunun gibi önemli politik kararlarda, kendilerine danışılmasını arzu [etmektedir](#).⁴⁴

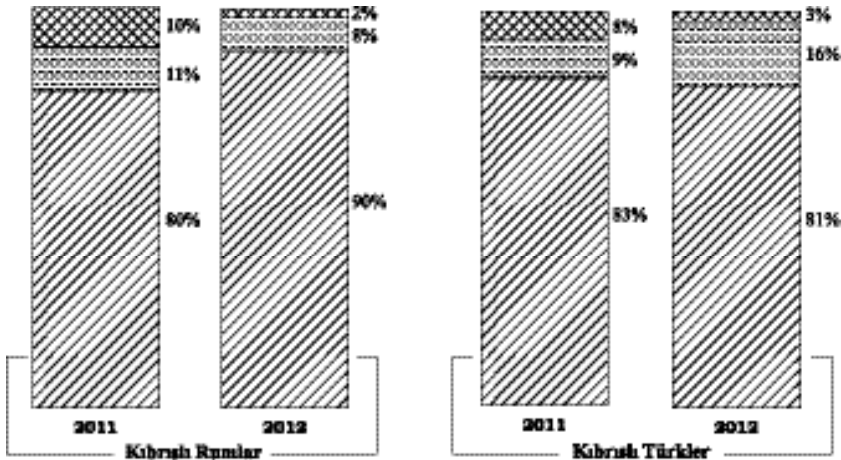
Müzakere sürecinde liderler yurttaşların sesini hangi oranda duymaktadır - Kaynak: Cyprus 2015, 2012⁴⁵

Not at all To an extensive degree To a limited degree
DK / NA To a moderate degree

Önemli politik kararlarda vatandaşlara danışılıp danışılmaması konusundaki görüşler - Kaynak: Cyprus 2015, 2012⁴⁶

Yes No DK / NA

Bu anketlerin sonuçlarından devresel olarak doğrudan müzakere ekiplerine verilen üst düzey politika bilgi notlarının hazırlanmasında faydalanılmıştır. 2012 yılı Ocak ayında Cyprus 2015 ekibi tarafından hazırlanan ve “Negotiating the Core Issues⁴⁷” başlıklı bilgi notu, New York’ta düzenlenen “Greentree II” toplantısında liderler arasında tartışılmıştır. Bu proje sıradan Kıbrıslıların, barış sürecinin liderleri tarafından nasıl yönetildiği hakkındaki düşüncelerinin tek gerçek göstergesiydi. Ayrıca, müzakereler esnasında, kendi müzakere pozisyonları hakkında seçmenlerin gösterdiği tepkileri, kanıta dayalı analizlerle liderlere sunabilen tek kanal da bu projeydi.

UNDP-ACT yurttaşların barış müzakerelerini etkileyerek bu sürece katılmalarına olanak sağlayacak alanın genişletilmesi için başka mekanizmalar da kullanmıştır. Bunlardan biri, iki lider arasındaki müzakerelerin bugünkü dayanağı olan *1977 ve 1979 Doruk Anlaşmaları*⁴⁸ temelinde federal bir çözüm hakkında düzenlenen bir dizi halk toplantısıdır. Bu toplantılara BM Genel Sekreteri Özel Danışmanı da katılmıştır. Toplantıların maksadı federal bir çözümün sonuçları ve bunun yaşamlarını nasıl etkileyeceği hakkında Kıbrıslı yurttaşları bilgilendirmektir. Forumlarda, siyasi liderlerin kendi seçmenleriyle federal bir çözümün ne anlama geldiğini tartışmasına duyulan ihtiyaç ön plana çıkmıştır. Liderlerin iki temsilcisi de farklı zamanlarda sivil toplumca yönetilen etkinlik ve tartışma forumlarına katılmaları için davet edilmiştir. 2012 yılı Şubat ayında Lider’lerin temsilcileri George Iacovou and Kudret Özersay kapsamlı bir çözüme yönelik fırsatlar ve zorluklar hakkında halkın bilgilendirilmesinde STK’ların üstlendiği önemli rolü tartışmak için *ENGAGE, Do Your Part for Peace*⁴⁹ projesine davet edilmiştir. Sivil toplum faaliyetleri, iki toplumlu projeler ve destek etkinliklerinin ardından proje hem iki toplum arasındaki hem de tek toplum olarak siyasi elitler ve halk geneli arasındaki boşluğun kapatılmasında STK’ların oynadığı rolün resmen tanınmasında yardımcı olmuştur.

ENGAGE projesi barış sürecini ada çapındaki yerel toplumlara ulaştırma maksadıyla 2011 yılında Active Dialogue Networks(ADNs) isimli çalışmasını başlatmıştır. Proje, iki toplumlu etkinliklerle daha önce tanışmamış şehir ve köylere odaklanarak her iki toplumdaki birkaç kırsal bölgeyi kapsamıştır. Bu çalışma toplumlara siyasi bir çözümün sonuçlarıyla kendi yerel gerçeklikleri temelinde daha geniş bir bakış açısıyla bağ kurabilmeleri için fırsatlar sunmuştur.

Aralık 2012 tarihinde gerçekleştirilen “Kadınların Barışı: 1325 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararının Kıbrıs ve Bölgeye Uygulanması” isimli konferans kadınların barış sürecine katılımının önemini altını çizmiştir.

“BM’nin Kıbrıs’ta askerden arındırılmış bir barışın sağlanması için gerçekte daha fazla şansı olan kadınlara yönelik bir kota sisteminin oluşturulması için destek vermesi gerektiğini düşünüyorum.”

Olga Demetriou, PRIO Kıbrıs

“BM, kadınları barış sürecine cinsiyet bakış açılarının dâhil edilmesini ve kadınların siyasete katılımlarının desteklenmesi için uygun kaynaklarla Kıbrıs’ı temsil etmesi için en kısa zamanda bir temsilci seçmelidir.”

Biran Mertan, Gender Advisory Team

“BM’nin erkeklere yönelik cinsiyet eşitliği hakkında özel eğitim verilmesini teşvik ederek desteklemesini ve kadınların siyasete katılımlarının önemi hakkında farkındalık yaratılmasını istiyoruz.”

Nadia Karayianni, NGO Support Centre

Sivil toplum temsilcileri, akademisyenler, iş adamları, gazeteciler ve yerel yetkililerin katılımlarıyla gerçekleştirilen bölge halkı diyalogları çerçevesinde yapılandırılan etkinliklerde cinsiyet, barış ve uzlaş, sürdürülebilir kalkınma ve sivil toplumla ilgili bir dizi temel sorun tartışılmıştır. Açık diyalog yöntemi, bir dizi yerel kalkınma önceliği konusunda görüş birliği sağlanmasını teşvik etmiştir. Bunlar daha sonra belgeler şeklinde kaleme alınarak *ENGAGE* tarafından yerel lider ve karar alıcılarla tartışılmıştır. ADN’de yeri olan açık diyalog formatı aynı zamanda, [1325 Sayılı Güvenlik Konseyi Kararı’nın](#)⁵⁰ (2000) müzakere sürecine ve iki toplum arasındaki genel uzlaş konusuna dâhil edilmesi için Kıbrıslı kadınlar tarafından faydalı bir yol olarak benimsenmiştir. 1325 sayılı Güvenlik Konseyi kararı (GKK), BM Üye Devletleri’nden silahlı çatışma sırasında kadın ve kızların haklarının korunmasını ve “çatışmanın engellenmesi, yönetimi ve çözümüne yönelik ulusal, bölgesel ve uluslararası örgüt ve mekanizmalardaki tüm karar alma kademelerinde kadın temsiliyetinin artırılmasının garanti altına alınmasını” talep etmektedir. Kıbrıs sivil toplum barış inşa hareketi için GKK 1325 hakkında yapılan toplumsal tartışma, liderleri cinsiyetle ilgili sorunları resmi barış sürecinin bir parçası olarak ele almaya teşvik etmiştir. Bunun yanı sıra sürecin yönetimi için daha halkçı bir yaklaşıma yönelik giriş noktalarının oluşturulmasına da olanak sağlamıştır.

ACT programı, barış sürecinde ve genel olarak uzlaş için girişilen çabalarda cinsiyet rolleri hakkında yapılan ilk değerlendirmeyi destekleyerek bu gelişmelere katkı koymuştur. Bunun neticesinde, hem resmi hem de resmi olmayan barış süreçlerinde cinsiyet sorunlarını ön plana çıkarmanın yolları üzerinde işbirliği yapan yerel kadın aktivistler tarafından bir Cinsiyet Danışmanlık Ekibi ([Gender Advisory Team](#)⁵¹/GAT) (2009) oluşturulmuştur. GAT, UNDP-ACT ve [Peace Research Institute of Oslo](#)⁵² (PRIO) ile ortak bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada cinsiyet sorunlarının müzakerelerin yönetim kısmına dâhil edilmesi hakkında bir dizi tavsiye geliştirilmiştir. Bunlar, 2012 Aralık ayında Lefkoşa’da düzenlenen “Kadınların Barışı: BM 1325 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı’nın Kıbrıs ve Bölgede Uygulanması” ([Women’s Peace: Applying the United Nations Security Council Resolution 1325 to Cyprus and the Region](#)⁵³) isimli konferansta paylaşılmıştır.

Bölüm 4

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ GELECEĞİN YENİ ANLATILARINI TASARLIYOR

**“ÖLÜ BÖLGENİN BİR TARAFINDA
KIBRISLI RUMLAR VE DİĞER
TARAFINDA KIBRISLI TÜRKLER,
KIBRIS’TA HEPİMİZ BİR SORUYA
KİLİTLENİP KALDIK. KİM SUÇLU?”**

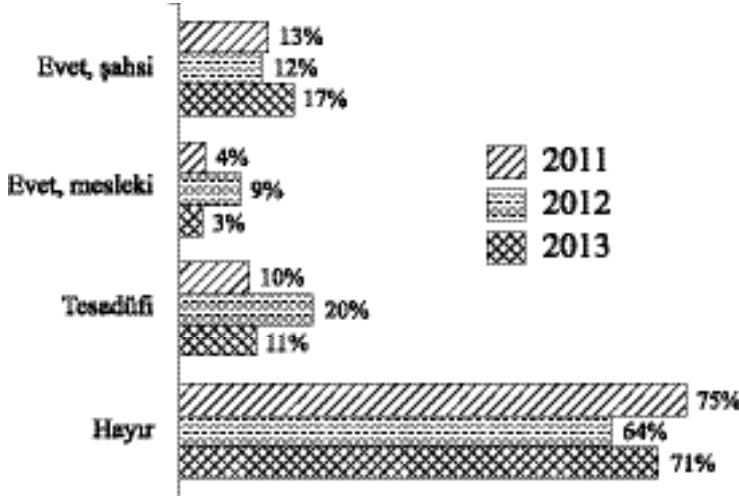
YIANNIS PAPADAKIS,
ECHOES FROM THE DEAD ZONE

Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türklerin fiziksel olarak ayrılmış olmasının kaynağı geçmişle ilgili uzlaştıramaz iki farklı hikâyeden kaynaklanan psikolojik bir bölünmedir. Kıbrıs sorununun lisanı, toplumların egemen sosyo-politik pozisyonları ile sanki karşılıklı bir tanımama ilkesi üzerine kurulmuş olan günlük ilişkilerini yöneten değerleri pekiştirmektedir. Lefkoşa’da bulunan üç geçiş noktası da dâhil olmak üzere, Yeşil Hat üzerinde yedi geçiş noktası bulunmaktadır. Ayrıca 2003 yılından beri bir taraftan diğerine sürekli geçiş yapan Kıbrıslılara rağmen (20 milyonun üzerinde geçiş kaydedilmiştir) iki toplum arasındaki güven seviyesi düşük olmaya devam etmektedir. Öte yandan, toplum düzeyindeki temasların kalitesi de yıllar içinde çok az gelişme göstermiştir. Yapılan anketler Kıbrıslı Rumların yalnızca %17’sinin Kıbrıslı Türklerle şahsi ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan anketler, sayıca daha az olan Kıbrıslı Türklerin %32’sinin Kıbrıslı Rumlarla şahsi ilişkisinin bulunduğunu göstermektedir. Bir arada yaşama ilkesiyle ilgili olarak, Kıbrıslı Rumların yarısından biraz fazlası diğer toplumdan komşu veya iş arkadaşları olmasını ve çocuklarının karma okullara gitmesini kabul etmiştir. Ancak, Kıbrıslı Türklerin çoğunluğu bu tür bir arada yaşama modelini reddetmektedir. Ayrıca, her iki taraf da diğer topluma mensup bir patronu olma ihtimalini şiddetle reddederken, çocukları veya kardeşlerinin diğer toplumdan birisiyle evlenmesini onaylamamaktadır⁵⁴. Bölünmenin psikolojisi, sınırlı sosyal etkileşime dönüşmektedir. Öte yandan, her iki toplum da yaşanan çatışma ve ortaya çıkan sonuçlar için diğer tarafın suçlanması gerektiğini düşünmektedir.

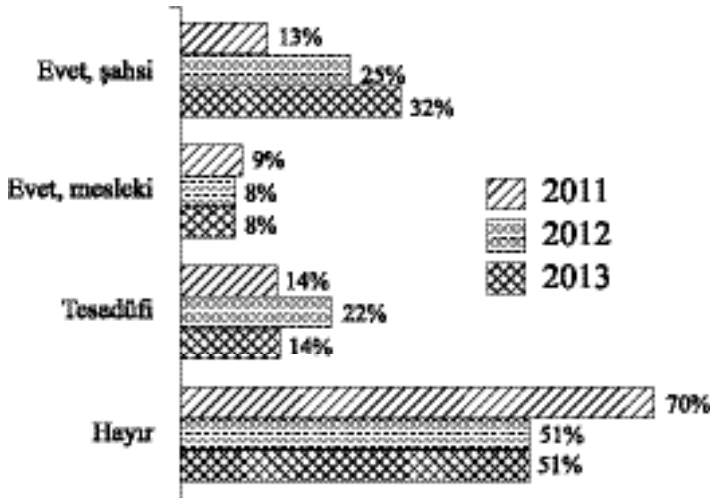
Diğer toplumdaki bireylerle ilişki türleri

Kaynak: UNDP-ACT 2013 Güven Anketleri

Kıbrıs Rum Toplumu

Kıbrıs Türk Toplumu

Bu gerçek her iki toplumda medya aracılığıyla yansıtılarak, egemen olan güven eksikliği devam ettirilmektedir. Gazetecilerin basın büroları ve haber ajansları tarafından sunulan hizmetlere bağlı kalması nedeniyle hem basılı hem de görsel medya söylemleri çok ender olarak toplumlarda egemen olan söylemin dışına çıkmakta ve alternatif seslere minimal seviyede yer verilmektedir. İki farklı dilin kullanılıyor olması da (Rumca ve Türkçe) toplumların birbirlerini anlamalarına engel olmaktadır. Pek çok medya kuruluşu da barışın inşa edilmesi, sivil toplum faaliyetleri, çeşitlilik ve çok kültürlülük hakkındaki hikâyeleri marjinalleştirmektedir. Öte yandan her iki toplumu da ilgilendiren toplum, ekonomi ve çevre konuları da hemen hemen hiç yayınlanmamaktadır.

ALTERNATİF HALK SÖYLEMLERİ YARATMAK

ACT programı, insanların iki toplum arasındaki ilişkileri, egemen söylemin sınırlamalarına bağlı kalmadan araştırabilecekleri fiziki ve gerçek alanlar yaratmaları için sivil toplum ortaklarına yardımcı olmaktadır. 2007 yılından beri UNDP-ACT tarafından finanse edilen bazı büyük ölçekli girişimler aracılığıyla, adada uyuşmazlığın olmadığı bir gelecek hayal edilerek anlatılabilmesi için Kıbrıslılara özgürlük ve kaynak sunulmaktadır. Bu sayede bölünme psikolojisi tersine çevrilmeye çalışılmaktadır. Bu girişimler iki toplumlu faaliyetlerle ilişkilendirilen olumsuz çağrışımların çoğunu yok etmek ve sivil toplumun, özel ve kamu sektörlerinin ortağı olarak üstlendiği rolün anlaşılmasında epey bir yol kat etmiştir. Toplumlararası diyalog o zamandan beri yaygın bir biçimde kabul edilmeye başlanmıştır. Bu da verilen uğraşların meyvesini verdiğini göstermektedir. Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türklerin çoğu, iki toplumlu etkinliklere katılmanın güven seviyesi üzerinde olumlu etkisi bulunduğunu düşünmektedir. Öte yandan, Kıbrıslı Rumlar (%74) ve Kıbrıslı Türklerin (%69) çoğunluğu, iki toplumlu faaliyetlerin iki toplumun yakınlaşmasına yardımcı olduğuna inanmaktadır⁵⁵.

Elde edilen büyük başarılarından biri de 2009 yılında *Cyprus Community Media Centre*'in⁵⁶(CCMC) kurulmasıdır. Bu oluşum sivil toplumun önderliğinde yapılan ve yıllarca UNDP-ACT tarafından desteklenen iletişim girişimleri sayesinde ortaya çıkmıştır. CCMC hızla toplumlar arası işbirliğinin tek durak noktası olmuştur ve toplum tarafından yürütülen savunuculuk faaliyetleri için de bir kaynak haline gelmiştir. CCMC

toplumlararası ilişkilerin ifade edilmesinde kullanılan lisanı ve üslubu değiştirmiştir. Ayrıca toplumlararası ilişkiler hakkında oluşmuş pek çok mit ve yanlış anlamayı yıkarak Kıbrıs sorunu hakkında alternatif bir söylemin kurumsallaşmasında yardımcı olmuştur.

“22 farklı örgütün tek vizyonu kabul etmesini sağlamak hiç de küçümsenecek bir görev değildi ve bunun için sahip olduğumuz tüm sabır, müzakere ve iletişim becerilerimizi kullanmamızı gerektirdi. O zamandan beri üye olarak adlandırdığımız örgüt sayısı 43’e çıkmıştır ve bu büyüme çalışmalarımıza olan inancın ve birlikte çalışmadan elde edilebilecek olan faydaların işaretidir.”

Larry Fergeson, Cyprus Community Media Centre, Genel Müdür

CCMC önemli gazetelerdeki düzenli köşe yazılarının yanı sıra, radyo ve televizyon programlarının ortak yapımında da ana akım medyayla işbirliği yapabirmiştir. CCMC yurttaş gazeteciliği ve medya okuryazarlığının geliştirilmesi doğrultusunda çalışmalar yapmaktadır. Öte yandan kendi medya içeriklerini hazırlayarak sunabilmeleri için STK’ları güçlendirme konularına odaklanmıştır. Bunun sonucunda, daha kapsayıcı ve daha bilgilendirilmiş bir kamu diyalogu oluşturmuş ve sivil toplumun daha geniş kitlelerle iletişim kurma şeklini de değiştirmiştir. 2013 yılında ACT programı BM ara bölgesinde bulunan ve Kıbrıs’ta türünün ilk örneği olan iki toplumlu internet yayın tesisinin kurulması için de CCMC’ye finansman sağlamıştır. Bu stüdyo, Kıbrıslılara barış ve uzlaşa ile iki toplumdaki diğer gelişmeler hakkında tarafsız haber ve bilgi sağlayan programlar yapmaktadır. CCMC ayrıca adanın ilk çok dilli ağ radyosu olan ve Kıbrıs’taki Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen MYCYradio – Cyprus isimli radyo yayınına da yapmaktadır.

ACT programının halk söylemini çeşitlendirmeyi başarabildiği diğer bir alan da tarih eğitimi yaklaşımıydı. UNDP-ACT her iki toplumdaki profesyonel eğitimcilerin eğitim sistemini modernleştirme çalışmalarına destek olmak için *Association for Historical Dialogue and Research*⁵⁷ ile yakın çalışmalar içinde bulunmuştur. Eğitimde Çoklu

AHDR ile kurulan ortaklık ACT programında her daim yer alan gençler üzerinde uzun vadeli vurgunun yansımalarıdır. Okul, kolej, üniversite, kulüpler ve arkadaşlar arasında Kıbrıs'ın geleceğine ilişkin yeni söylemlerin oluşturulmasında gençlerin yetkilendirilmesi, uzlaşmaya yönelik elverişli bir iklim yaratılmasında temel bir gereksinim olarak addedilmektedir. Engelleri aşmak ve önyargıları tersine çevirmek için toplum düzeyinde ilişki kurabilme becerisinin gerekliliği, ACT'in barışın tesis edilmesine yönelik projelerinde yer alan diğer katılımcılardan daha çok gençler arasında açık bir biçimde kendini göstermiştir. Yapılan anketler 2006 ve 2008 yılları arasında, ACT destekli genç akran eğitim programında yer alan 1,600 aktif katılımcının büyük çoğunluğunun (%90) diğer toplulmdan birileriyle arkadaş olarak iletişim bilgilerini aldığını ve katılımcıların %80'inden fazlasının internet sohbetleri, telefon veya yüz yüze görüşerek bu iletişimi projenin sonuna kadar devam ettirdiğini göstermiştir. Gençler, gençler arasındaki suçlar, kişisel gelişim için spor, yol güvenliği, özel ihtiyaçlılara yönelik eğitim, çok kültürlü eğitim, toplumlararası sanat ve kültür ve Kıbrıs gençliğinin isteklerinin araştırılmasına ilişkin projelerde yer almıştır.

Perspektif ve Kùltürlerarası Diyalog (*Multiperspectivity and Intercultural Dialogue in Education*⁵⁸) projesi ile AHDR, *Osmanlı dönemi*⁵⁹, *geleneksel oyunlar*⁶⁰ ve *karma köyler*⁶¹ konularında destekleyici eğitim materyallerinin geliştirilmesinin yanı sıra “Eserler Aracılığıyla Kıbrıs Tarihini Araştırmayı Öğrenmek (*Learning to investigate the history of Cyprus through artefacts*⁶²) ve Kayıp şahıslar Hakkında Tarihsel bir Düşünce (*Thinking historically about missing persons*⁶³) gibi yayımlarla yeni metodolojik yaklaşımların teşvik edilmesini sağlamıştır. Proje yüzlerce öğretmene kendi toplumlarında tarih eğitimine yönelik daha dengeli yollarla diğer toplumun algı ve gerçekliklerine de yer veren bakış açılarını benimsemenin mümkün olduğunu göstermiştir. 2010 ve 2011 yıllarında AHDR tarafından, Sorgula, Araştır, Eleştirel Düşün (*Question, Examine, Think Critically*⁶⁴) sloganıyla televizyonlarda yayınlanan ve eleştirel düşünmenin değerlerini teşvik eden kamu duyurularıyla, bir toplum bilinçlendirme kampanyası yürütülmüştür. Bugün iki toplumlu ilişkilerle ilgili birincil kaynak materyallerin dijital ortamda arşivlenmesi gibi çığır açıcı bir çalışma üstlenen bir örgüt olan Home for Cooperation, AHDR tarafından idare edilmektedir.

“Şahsen, Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türklerin ortak bir hedef doğrultusunda birlikte çalıştıkları ve liderlerimiz, toplumlarımız ve gelecek nesiller için çok iyi bir örnek oluşturan bir takımın parçası olmaktan gurur duyuyorum. Günlük bazda ilişkilieniyoruz; zira zaman ve mekânla, sözde ‘diğerlerine’ ilişkin önyargıların nasıl aşılabileceğini sergiliyoruz. Her gün işe gitmek için can atıyorum, inandığım şeyi yapıyorum ve bunu yaparak gençleri etkilediğimi ve daha pek çok fayda sağladığımı düşünüyorum.”

Alev Tuğberk, AHDR-MIDE Eğitim Direktörü

Gençlik projeleri, Kıbrıslı gençlerin uzlaşsı sürecine getirebilecekleri enerjiyi kanıtlamıştır. Bu yaratıcılık ve istekten yararlanarak, gençlerin liderlik beceri eğitimlerine katılıp barış elçileri olabilmeleri ve kendi şahsi deneyimlerini kullanarak daha kapsamlı toplumsal tartışmaları etkileyebilmeleri için pek çok fırsat yaratmıştır.

Bu bağlamda Kıbrıs'ın ana gençlik STK'sı ve gençlerin üye olduğu örgütler 'Gençliğin Kalkınması için Kıbrıs Ağı' ortak şemsiyesi altında birlikte çalışarak daha fazla etki yaratabileceklerine karar vermiştir. Daha sonra bu ağ, [Youth Power Network](#)⁶⁵ olarak yeniden adlandırılmıştır. Youth Power projesi genç Kıbrıslıların ihtiyaçlarına işaret ederek, bir dizi küçük hibe programının oluşmasını sağlamıştır. Proje barışın inşa edilmesinde yenilikçi yaklaşımlar olarak nitelendirilmiştir ve daha önce hiç iki toplumlu bir etkinliğe katılmamış olan gençlerle temas kurmuştur.

Gençler hakkında olan [2009 Kıbrıs İnsani Gelişme Raporu](#)⁶⁶, Kıbrıslı gençlerin büyük çoğunluğunun adanın bölünmesine ilişkin barışçıl bir çözümün bulunmasında sorumlulukları olduğunu düşündüklerini göstermiştir. Ancak çoğunun bu sürece nasıl dâhil olabileceklerini bilmediğine veya harekete geçmek için kendilerine sunulan fırsatların sınırlı olduğuna inandığına işaret etmiştir. Rapor ayrıca genç Kıbrıslıların kendi hayatlarıyla ilgili kararları etkilemede çok az şansları olduğunu düşündüklerini ve büyük oranının da Kıbrıslı gençlerin siyasette yeterli derecede temsil edilmediklerine inandığını ortaya koymuştur. Diğer yandan Kıbrıslı gençlerin hemen hemen yarısı herhangi bir sosyo-politik veya kamu yararına yönelik bir örgüte aktif olarak katılmadıklarını kabul etmiştir. Orijinal araştırma ada genelindeki genç Kıbrıslılar arasında yapılan kapsamlı anketler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 24 Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türkten oluşan Gençlik Danışma Kurulu da düzenli aralıklarla bir araya gelerek araştırma sonuçları hakkında görüşmüştür. En önemlisi de genç insanların gerçek düşüncelerinin nihai raporun konu, analiz ve tavsiyelerinde yer almasını sağlamıştır. 2009 İnsani Gelişme Raporu, Kıbrıs Gençlik Sözleşmesi'nin hazırlanmasına yol açmıştır. Bu sözleşmede ilk kez gençlerin kendi yaşamlarını geliştirebilecek değişimler hakkında bir takım fikirler ifade edilmiştir. Gençlik Danışma Kurulu tarafından hazırlanan sözleşmede aile, eğitim, istihdam, boş zaman faaliyetleri ve sağlık, konuşma özgürlüğü, sosyo-politik katılım ile barış ve uzlaş gibi konulara değinilmiştir. Sözleşmede diğer şeylerin yanı sıra Kıbrıs'ın askerden arındırılması, uzlaşının desteklenmesi için modern teknolojilerden yararlanma, eğitimde çok kültürlü ilkelerin teşvik edilmesi ve "Kıbrıslı" ifadesinin hem Kıbrıslı Türkler hem de Kıbrıslı Rumlara atfen söylendiğini hatırlatan ortak bir Kıbrıslı kimliğinin benimsenmesi istemi de yer almaktaydı.

Gençlik Sesleri

“Hemen arkadaş olduk, birkaç defa dışarı çıktık, telefon ve e-posta adreslerimizi aldık. Diğer toplumdaki bir gazeteci tanımak her zaman faydalı olmuştur. Bu size diğer tarafta neyin yayınlandığını iki kere kontrol etme fırsatı sunar.”

Genç Gazeteciler Projesi katılımcısı

“Kıbrıslı Rum arkadaşım yok, ama ortak etkinliklerde görüşebileceğim [birkaç tane] olsun istiyorum. Onlarla ilgili gerçekten daha fazla şey öğrenmek istiyorum.”

Kıbrıslı Türk, 20 yaşında

“Her şeyden önce ara hat olmamalıdır, iki toplum karma olarak yaşamalıdır.”

Kıbrıslı Rum, 14-18 yaşında

UZLAŞIYA HALK KATILIMININ SAĞLANMASI İÇİN POLİTİK SEÇENEKLER HAZIRLAMAK

“Kıbrıslılar tarafından yürütülen - Kıbrıslıların sahip olduğu” barış süreci kavramı, 2008 yılında başlayan Christofias-Talat görüşmelerindeki müzakerelerin biçimine de hızlı bir biçimde yerleşmiştir. Uluslararası deneyimler daha demokratik barış süreçlerinin en iyi sonuçları verdiğini göstermiştir. Uluslararası bir örgüte göre:

“Demokratik uyuşma, çatışma konularına ilişkin çözümler üretse de uzlaşa daha sonra bu çözümleri uygulamak zorunda kalacak olanlar arasındaki ilişkileri ele almaktadır. Yine de bunun sadece uyuşmanın sağlanması için çalışan politikacılar ve pazarlık edenler için geçerli olmadığını belirtmek önemlidir. Bu durum tüm halk için geçerlidir. Ele alınması gereken ilişki sadece parlamenterler veya liderler arasında değil toplumların tümü arasında olmalıdır. Toplumların kendileri, savaşın muhalif ve karşıt ilişkilerinden daha çok saygıya dayalı işbirliği ilişkilerine doğru tutumlarını değiştirmek zorunda kalacaktır.”⁶⁷

Ancak 2012 yılına doğru görüşmeleri çevreleyen ilk heyecan, yerini yaygın bir kötümserliğe bırakmıştır. Pek çok insan müzakerelerdeki çıkmazın, görüşmeler çerçevesinde bir fikir birliği oluşturulmasında halk katılımının olmamasından kaynaklandığını düşünmekteydi. Kimilerine göre liderler ve seçmenleri arasındaki “dikey iletişim açığı” sürecin Kıbrıslılara ait olacağı yönündeki vaadin katılımcı idealine darbe indirmiştir. ACT programı Kıbrıslıların yürüttüğü bir süreçte, adil bir çözüme ulaşmaları için liderleri destekleyecek şekilde tüm Kıbrıs toplumunun barış sürecine dâhil fırsat verilmesini gerektiğine inanmaktadır. Yeni anlatılar ve yeni fikirlerin ortaya çıkması için politikaları oluşturanlar ile kurulacak diyalog bu nedenle önem taşımaktadır. Bu, ACT tarafından sivil toplum ve akademik çevre aracılığıyla da desteklenmektedir.

*Cyprus 2015*⁶⁸ projesi uluslararası toplumun yanı sıra liderler ve ekipleri ile geniş kapsamlı bir diyalogun canlandırılmasına yardımcı olan bir dizi öneri sunmuştur.

2012 yılında ekip *Beyond the Deadlocks: Re-designing the Cyprus Peace Process*⁶⁹ (Çıkmazların Ötesi: Kıbrıs'taki Barış Sürecinin Yeniden Tasarlanması) başlığıyla bir siyasi belge hazırlamıştır. Bu belgede yer alan öneriler arasında halkın endişe ve önceliklerinin resmi müzakerelerin parçası olmasını sağlayacak bir sivil toplum danışma organının oluşturulması ve parti liderlerinin kendi seçmenlerinin müzakere sürecine yaklaşmasını sağlamak için sürece yapılandırılmış katılımı yer almaktadır. Bunların yanı sıra, güven ve güven artırıcı faaliyetlerin teşvik edilmesi için uluslararası kalkınma örgütlerinin desteğiyle bir Kalkınma ve Uzlaşma Ortak Komisyonu'nun oluşturulması da öngörülmektedir. Projede ayrıca kadın konularıyla ilgili bir çalışma grubunun oluşturularak Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk kadınların çözüm sonrası ekonomik kırıma, kimlik erozyonu ve çatışmanın tekrar etme ihtimali gibi konulardaki korkularının ele alınmasına ilişkin bir öneri yer almaktaydı.⁷⁰ Cyprus 2015 ve ENGAGE gibi grupların daha kapsayıcı bir barış sürecinin desteklenmesi doğrultusundaki çalışmaları, *Participatory Peacemaking Initiative*⁷¹ (Katılımcı Barışın Temini İnsiyatifi) projesine temel oluşturmuş ve Cyprus 2015 araştırmasında önerildiği biçimde politikacı, iş dünyası ve halk liderlerinden oluşan bir danışma organının oluşturulmasına yol açmıştır. 2013 yılında bu üç gruptan kıdemli temsilciler, Kuzey İrlanda, Güney Afrika ve Balkanlar'da barışın temin edilebilmesine yönelik katılımcı modellerden elde edilen deneyimlere dayalı, tek toplumlu bir dizi çalışmaya katılmıştır.

Eğitimde reform alanında AHDR her iki toplumdan eğitim uzmanlarına yeni politika oluşturma konusunda seçenekler önermiştir. Kıbrıs'ta Eğitimi Yeniden Düşünmek isimli 2013 tarihli AHDR politika belgesinde eğitimde insan hakları, barış çalışmaları, çevre ve çok kültürlülüğü birleştiren bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmiştir. Bu belgede vurgulanan diğer bir önemli ihtiyaç ise çok kültürlü ve çok lisanlı eğitim verilebilmesi için eğitimcilere hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin verilmesidir. Bu belgeye göre eğitim reformları öğretmenlerin mesleki ihtiyaç ve ilgi alanlarını göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca reformlar öğretmenlerin özerklikleri, kendilerine olan güvenleri ve liderlik becerilerinin artırılmasını sağlayarak, onların mesleki olarak gelişebilmesini sağlayacak fırsatlar sunmalıdır.

“Bugünkü tarihin değişmesine gerek yoktur. Yalnızca kitaplara neyi koyacağımızı seçmemiz gerekmektedir ve sadece bize uyan ve bizi iyi gösterirken diğerlerini kötü gösteren şeyleri koymayı seçmek yerine, bizim iyilerimizi ve onların iyilerini, onların kötülerini ve bizim kötülerimizi koymalıyız.”

Kıbrıslı Rum, erkek, 19

Öğretmen yetiştiren kurumların ivedi olarak kendi müfredatlarını bu önceliklere göre uyarlaması gerekmektedir. AHDR öğretmenlere tartışmalı tarih konularına eleştirel ve empatik yaklaşımlarını ve her türlü basmakalıplık ve ayrımcılıktan kaçınmalarını tavsiye etmektedir. Ayrıca eğitimle ilgili politikaları oluşturanları Kıbrıslı çocukların diğer kültürlerle alakalı olarak birinci elden tecrübe kazanmalarına olanak sağlamaya ve Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk öğrencilerin entegrasyonunu özendiren okullara destek vermeye teşvik etmektedir.

CCMC adadaki kutuplaşmış ve çoğu zaman kışkırtıcı medyaya ilişkin bazı önemli politika seçenekleri belirlemiştir. Temel önerilerinden biri, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk gazeteci ve basın kuruluşları arasında işbirliği sağlanması için Kıbrıs sorununun çözümünü beklemenin gerekli olmadığıdır. İki toplumlu medya ortaklığının geliştirilmesinin, çözümü kolaylaştırabilecek kapsamlı bir ortamın oluşturulmasında önemli olacağı düşünölmüştü⁷². CCMC tarafından pek çok politika önerisi sunulmuştur. Bunların en önemlileri arasında, medya alanında toplumlararası bir Danışma Kurulu'nun oluşturularak, basın politikası ve mevzuatı konularında çalışmaların yapılması ve ortak bir kamu hizmeti yayın organının kurulması yer almaktadır. Ayrıca Avrupa Konseyi'nin *Resmi Belgelere Erişim Konvansiyonu* ([Convention on Access to Official Documents](#)⁷³) (2009) doğrultusunda bilgiye erişimin geliştirilmesi ve topluluk medyasının desteklenmesi için bir mevzuatın hazırlanması da bu politika önerileri arasında yer almaktadır.

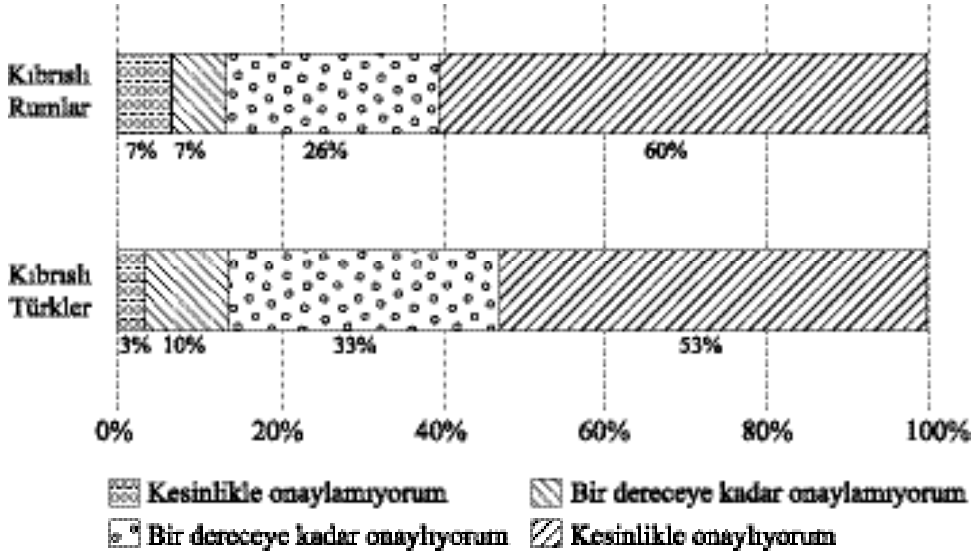
“2011’in Nisan ayında CCMC tarafından düzenlenen iki günlük blog sahipleri konferansında ada genelinden gençler bir araya gelmiştir. Blog sahipleri, eylemciler, öğrenciler ve akademisyenler Lefkoşa ara bölgedeki CCMC’de toplanarak, bölgede yaşanmakta olan sosyal medya devrimini tartıştılar. Etkinliğin bir kısmında, Mısırlı blog yazarları ve gazetecilerle canlı bir panel bağlantısı kurulmuş ve Kıbrıslılar, onların tecrübelerine ilişkin doğrudan sohbet etme fırsatını bulmuştur. Cesaret ve dürüstlükleriyle, böyle cesur insanlar, yaptığımız şeylerden vazgeçmememiz için bize ilham vermektedir. Bence bu CCMC’nin ne işe yaradığının anahtarıdır- bağlantılar kurmak, insanları bir araya getirmek ve pozitif değişim için ifade özgürlüğünü teşvik etmek için bedava gereçleri hizmetimize sunmak.”

Sarah Malian, Destek Uzmanı, Cyprus Community Media Centre

ACT programı ve partnerleri Kıbrıs sorununun çözümünde halk katılımının sağlanmasına yönelik bir politikayı sürekli ve tutarlı bir biçimde savunmuştur. Bu Kıbrıs halkının kendi fikirlerinden doğan bir politikadır. Örneğin, her iki toplumdan yurttaşlar barış sürecinin doğrudan halkla tartışılabilmesine imkân sağlamak için müzakere ekiplerinin de katılacağı bir dizi genel katılımlı toplantı fikrini şiddetle desteklemektedir. Aynı biçimde, her iki toplum da barış sürecindeki ilerleme konusunda halkı bilgilendirmek ve halk katılımı için bir mekanizma sağlamak için teknolojiden faydalanılmasını kuvvetle desteklemektedir. Son olarak çoğu Kıbrıslı barış sürecinde herhangi bir yaklaşmanın olduğu durumlarda, diğer dosyalar tartışılmaya devam etse bile, bununla ilgili ayrıntıların halkın bilgisine sunulması gerektiği konusunda aynı fikirdedir⁷⁴. Bu şeffaf ve açık plan liderler, yardımcıları, siyasi partiler, etkili sivil liderler, uluslararası toplum ile oy kullanan halk arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesini gerektirecektir.

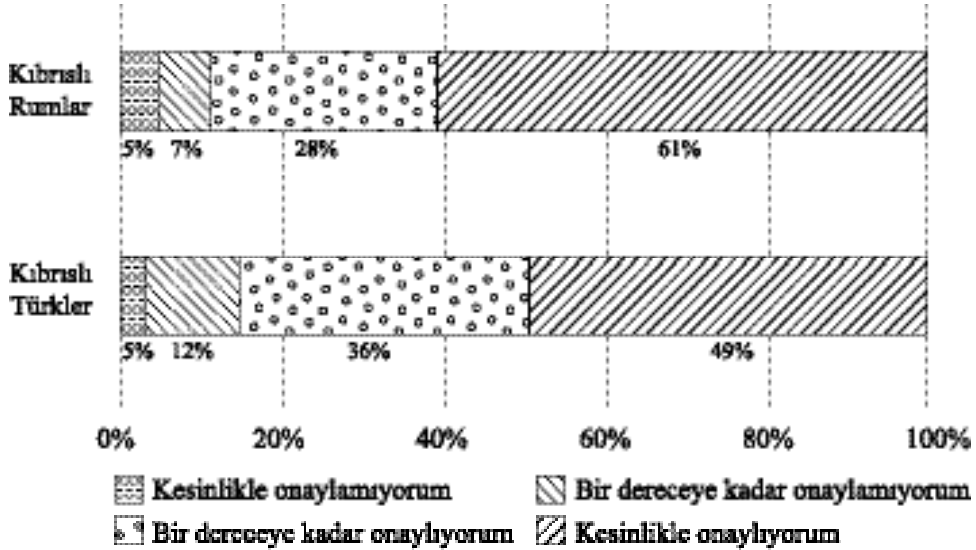
“Liderlik internet ve sosyal medya gibi bir sistem kurarak barış süreci ile ilgili insanları doğrudan bilgilendirmeli ve halkın görüşlerini almalıdır”

Source: Cyprus 2015, 2012

“Müzakerelere katılanların belediye ve köyleri dolaşarak barış sürecini vatandaşlarla doğrudan tartışması gerekmektedir”

Source: Cyprus 2015, 2012

Toplumlar arası uzlaşının teşvik edilmesinin bir yolu olarak karar alma sürecine halk katılımının sağlanmasına yönelik politika, *Future Together tarafından yürütülen bir projeye*⁷⁵ ile Bodomya köyünde uygulanmıştır. Eski bir Kıbrıs Türk evini restore edip bir müzeye dönüştürmek için köyün Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk muhtarlarının talebi üzerine bir proje tasarlanmıştır. Köylülerin yürüttüğü bu projenin bir parçası olarak ACT programı tarafından bir toplum danışma süreci oluşturulmuştur. UNDP-ACT köylülerin bu projeyi mümkün olduğunca kapsayıcı bir biçimde yürütebilmesinde yardımcı olmak için katılımcı planlama ve bütçe hazırlama konularında tecrübeli uzmanların tespit edilmesinde destek olmuştur. Bu program yerel karar alma mekanizmalarında katılımcı eylemin en iyi örneklerini bir araya getirerek, topluluk üyelerinin müzelerinin restorasyon, kullanım ve yönetimi konularında karar vermelerini sağlamıştır.

Projenin en büyük başarılarından biri de bugün Kıbrıs Türk toplumunda yaşayan Kıbrıslı Türklerin de projeye dâhil edilmesindeki cesur kararı. Proje kapsamında, yerli halkın plan ve vizyonlarının tartışılacağı demokratik bir yapı olan Miras Kurulu oluşturulmuştur. Birkaç ay sonra köylülerin %90'ından fazlası restorasyon projesine kendi fikirleriyle katkı sağlamıştır. Neticede ACT programının dâhil olmasında zemin teşkil eden katılımcı süreçler, köyün eski ve yeni sakinleri arasında güven inşa edilmesinde bir araç olmuştur.

“Farklı iki topluma mensup iki insanın çok iyi anlaştıklarını görüp de hiç tüyleriniz diken diken oldu mu? Benim oldu - köy halkı ile ne tür projeler yapabileceğimizi araştırmak için Bodamya'ya yaptığım ilk ziyarette bunu hissettim.”

Suna Evran, Proje Koordinatörü, Future Together/Bodamya Projesi

Proje boyunca Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türkler arasındaki ilişkiler, katılımcı karar alma disipliniyle idare edilmiştir. Katılımcılar “tartışarak yönetme” kurallarının, uygulanabilir bir fikir birliğine varabilmek için işbirliği ve diğerlerine saygı duymanın gerekliliğinin diğer tüm farklılıkları geçersiz kıldığı bir alan yarattığının farkına varmıştır.

Bu projede kazanılan tecrübeler, resmi bir toplumlararası uzlaşma politikasının olması yönündeki talepleri güçlü bir biçimde destekleyebilir. Bu politika, adanın daha önce karma olan bölgelerinin eski ve yeni sakinlerini yeniden birbirine bağlayabilecek katılımcı karar alma projeleri etrafında şekillendirilebilir. Böyle bir politika, Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türklerin ortak değere sahip fiziki alanların restorasyonunda birlikte çalışmalarını teşvik etmeye yönelik yerel sosyo-ekonomik teşvikler sunmaları için her iki lider tarafından benimsenebilir.

Bölüm 5

MİRAS

**“ÖNEMLİ OLAN EYLEMDİR, EYLEMİN
VERDİĞİ MEYVE DEĞİL. DOĞRU
OLANI YAPMAK ZORUNDASINIZ.
ALINACAK MEYVE, SİZİN GÜCÜNÜZ
DÂHİLİNDE OLMAYABİLİR, SİZİN
ZAMANINIZDA OLMAYABİLİR.
AMA BU SİZİ DOĞRU OLANI
YAPMAKTAN VAZGEÇİRMEMELİDİR.
HAREKETLERİNİZİN
DOĞURACAĞI SONUÇLARI ASLA
BİLEMEYEBİLİRSİNİZ. ANCAK, HİÇBİR
ŞEY YAPMAZSANIZ, HİÇBİR SONUÇ
ELDE EDEMEZSİNİZ.”**

MAHATMA GANDHI

ACT programı Kıbrıs'ta aktif bir toplumlararası sivil toplumla eş anlamlı bir hale gelmiştir. İlk iki toplumlu önderlerin başlattığı uğraşların izinden giden sivil toplum eylemcileri, kapsayıcı ve demokratik bir halk tartışması ile Kıbrıs'taki mevcut duruma meydan okuyabilecek güven ve becerileri geliştirmiştir. ACT programı süresince, Kıbrıs sivil toplumu ortak hedefler doğrultusunda hareket edilmesinde politikacılarla ortaklık rolü üstlenebilmek için kendi bilgi ve ağlarını genişletmiştir. Bu çalışmaların küresel bazdaki önemi Commonwealth Komisyonu'nun Saygı ve Anlayış hakkındaki 2007 yılı raporunda vurgulanmıştır. Barışa giden Sivil Yollar (*Civil Paths to Peace*⁷⁶) isimli bu raporda barış içinde yaşayan toplumların inşa edilmesinde kapsayıcı yaklaşımlara duyulan ihtiyaç belirtilmektedir:

“En yerleşik, katılımcı demokrasilerde bile dışta/hariç tutulma duygusu ortaya çıkabilir. Bunun nedeni, siyasi içermenin yalnızca siyasi sistemlerin aldığı şekil değil (örneğin seçim sistemi), aynı zamanda ve aynı derecede öneme sahip olmak üzere, siyasi katılımın, siyasi çevreler aracılığıyla nasıl kolaylaştırdığıdır. Böylece meclis içindekiler de dahil olmak üzere, tartışmanın yerel ve ulusal forumlardaki yönetiliş biçimi, yazılı olup olmamasına bakılmaksızın, katılım kurallarının çatışmaların ifade edilebilmesine yönelik kapsayıcı bir ortamın ne derece sağlandığını gösterecektir. Öte yandan üyelerin söylediklerinin

dinlenmesine ve böylece saygı duyulduğuna ilişkin güçlü endişe ve düşüncelerini ifade etmelerine izin verip verilmediği bağlamına da bu durum yansıtacaktır.”

UNDP ve USAID tarafından Kıbrıs uzlaşısı sürecine yapılan katkılar ve sivil toplumda barışın tesisi için çalışan Kıbrıslılara verilen destekler, siyasi katılımın yeni şekillerini öneren daha geniş bir uluslararası fikir birliğinde yankı bulmaktadır. Bunların arasında herhangi bir mezhebe veya kiliseye bağlı olmayan eğitim öngörülmektedir. Bununla birlikte insan hakları, karşılıklı saygı ve onuru teşvik eden sosyo-politik mekanizmaların geliştirilmesi gibi konulara özel vurgu yapılmaktadır.

BUGÜNKÜ DURUM

1998 yılında BDP hayata geçtiği zaman, Kıbrıs sivil toplumu henüz yeni yeni şekillenmeye başlamıştı. Bundan onbeş yıl sonra savunuculuk aracılığıyla algıların değiştirilmesi doğrultusundaki aralıksız ve düzenli çabalarla, sivil toplum faaliyetleri ada çapında gelişmiştir. Sivil toplum ortaklarıyla birlikte UNDP ve USAID araştırma, halk yardım araçları, ilgili karar alıcılara ilişkilerin geliştirilmesi gibi çalışmalardan faydalanarak sivil toplumun halka nasıl hizmet edebileceğini kanıtlamıştır.

Sivil toplumun uzlaşısı ve kalkınma konularında yaptığı katkıların bugün Kıbrıs genelinde sivil ve siyasi liderler tarafından tanınıyor olması, bu amacın gerçekleştirilmiş olduğunun bir göstergesidir. Bugün sivil toplum liderleri, siyasetçiler ve karar alıcılara Kıbrıs ve Avrupa’da bir araya gelebilmektedir ve bu toplantılarda Kıbrıs sorununa bir son verecek olan barış sürecinin nasıl yaratılabileceğine yönelik tartışmalara katılabilmektedir. Örneğin, 2012 yılında bir grup Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum sivil toplum lideri, İngiliz Lordlar Kamarası’nda, Birleşik Krallık’taki Çatışma Konularına ilişkin Karma Parlamenter Grubu’nun (APPGCI⁷⁷) ev sahipliği yaptığı bir tartışmaya önderlik etmiştir. Tartışmaya İngiliz hükümeti, İngiliz milletvekilleri ve Londra’daki Kıbrıs diasporasından uzman ve temsilcileri gibi üst seviye katılımcılar iştirak etmiştir. Dinleyiciler, Kıbrıslı grubun ortak bir pozisyon dile getirerek, Kıbrıs’taki müzakerelere yeni bir yaklaşımın benimsenmesi için çağrıda bulduklarına tanık olmuştur: bu yeni yaklaşımda, 1. kademe liderler, 2. kademe sivil toplum ve 3. kademedeki halk genelinden

katılımcılar arasında uyumlu bir işbirliğinin yapılmasına olanak sağlamak üzere barış sürecinde yapısal bir reform gerekmektedir. Londra’da gerçekleştirilen etkinlik boyunca Kıbrıs sivil toplumu uyumlu bir toplumlararası pozisyon dile getirmiştir. Bu pozisyon barış sürecine kadınlar ve gençler gibi geleneksel olarak marjinalleştirilmiş grupların da dâhil edilmesidir. Bu ise uygulandığı takdirde sürece katılımı genişletirken adadaki siyasi ve sosyo-ekonomik bölünmenin üstesinde bir şekilde gelmiş olan bu grupların ses ve tecrübelerinin resmi olarak tanınması anlamına gelmektedir.

Londra’daki etkinliğin elde ettiği başarı hem Kıbrıs’ta hem de Kıbrıs diasporasında toplumlararası ilişkiler konusunda tutumların değiştirilmesi doğrultusundaki bir dönüm noktası olmuştur. Bugün Kıbrıslı Rumların %63’ü ve Kıbrıslı Türklerin %41’i, iki toplumu bir araya getiren faaliyetlerin uzlaşmayı teşvik edebileceğini düşünmektedir. Aynı zamanda Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rumların %54’ü ortak geliştirilmiş eğitim materyallerinin ada geneline dağıtılması yoluyla geçmişe ilişkin anlayışımıza çok-bakış açılı bir yaklaşımın teşvik edilmesini de desteklemektedir.⁷⁸ Öte yandan sivil toplumun barış sürecindeki meşru varlığına ilişkin tutum ve farkındalık da zamanla değişmiştir. Genel olarak her iki toplumdaki insanlar, sivil toplum faaliyetlerinin, toplumlararası ilişkilere yönelik tutumların değişmesinde olumlu etki yarattığını düşünmektedir.⁷⁹ Bunun yanı sıra Kıbrıslıların büyük çoğunluğu (her bir toplumda %80’in üzeri), sivil toplumun gerçekten halkın kaygı ve önceliklerini temsil etmesi şartıyla, barış sürecinde daha güçlü bir rolü olmasını istediklerini ifade etmiştir.⁸⁰

ÖNÜMÜZDEKİ YOL

ACT programı çalışmalarını 2013 yılı Eylül ayında sonlandırmıştır. Buna rağmen toplumlar arası sivil toplum barış inşa sektörü tarafından geliştirilen değerler, Kıbrıs yurttaşlarını Kıbrıs’taki uzlaşma arayışında anlamlı ortaklar haline gelebilmeleri için güçlü bir pozisyona yerleştirmiştir. Sivil toplum örgütleri halk genelinin sesini düzenli olarak temsil eden, dünyanın diğer bölgelerinde kurulmuş olan seçmen odaklı güçlü örgütlerin tecrübelerinden faydalanmak için kendilerine çok daha fazla görev düşüğünü anlamış bulunmaktadır. Ancak Kıbrıs sivil toplumu, bu yolculuğa devam edebilmek için gerekli olan nitelikleri de kazanmıştır. Ayrıca barışın inşa edilmesi için uğraş verenler, hem Kıbrıs içinde hem de Kıbrıs dışında yeni

ortaklıklar oluşturarak bilgi paylaşımı ve en iyi uygulamalardan da faydalanabilecektir.

Aslında bugün bazı örgütler Kıbrıs uzlaşma sürecindeki tecrübelerinden yararlanarak uluslararası sivil toplum genelindeki hareketlerle bağlantı kurmaktadır. Bu yollarla yoksulluğun yok edilmesi ve iklim değişikliği gibi küresel sorunlara hitap etmektedir. Örneğin 2012 yılında *Cyprus Island-wide Development Network* (CYINDEP⁸¹), *2015 gündemi* sonrası hakkında Lefkoşa’da bir sivil toplum sempozyumu ve üst seviyeli bir panel düzenlemiştir. *The World We Want – Global Civil Society Symposium: Food Security and Nutrition in the Post-2015 Development Framework*⁸², isimli etkinlik, Kıbrıs’taki STK’lar ve uzmanların, uluslararası kalkınmanın desteklenmesinde Kıbrıs’ın rolü hakkında eleştirel bir biçimde düşünebilmeleri için bir forum yaratmıştır. Yine barışın inşa edilmesi doğrultusunda çalışan STK’lardan oluşan bir ağ olan *Peace it Together*⁸³ ACT programının desteğini alarak, *“Power of One” Inter-regional Conference*⁸⁴ ismiyle 2012 yılı Ekim ayında düzenlenen konferansa ev sahipliği yapmıştır. Kıbrıs’ın yanı sıra Orta ve Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika 28 ülkeden 200 delegenin katıldığı konferans, geçiş dönemlerinde yurttaşların önderliğindeki yenilik ve toplumsal değişim uygulamaları hakkında bilgi alışverişi için adanın bir kavşak noktası konumunda olduğu hususunu pekiştirmiştir. Yeniliğin teşvik edilmesi, en iyi uygulamaların ve ağların paylaşımı için bir alan yaratmıştır. Delegeler Kıbrıs, Arap ve Doğu Avrupa STK’larının katıldığı ortaklıkları içeren bölgeler arası somut projeleri kabul etmiştir. Konferans özellikle Kıbrıs sivil toplum örgütlerinin çeşitli alanlardaki tecrübe ve bilgilerini komşu Avrupa ülkelerinden gelen STK’lar ile paylaşmasını sağlamıştır.

Bu deneyimden hareketle Kıbrıs’taki STK’lar toplumsal dayanışma konularındaki deneyimlerine bir ağ geçidi olacak çok yönlü bir çevrimiçi bilgi alışveriş portalı geliştirme konusunda çalışmaktadır. Bu “Mahallae” platformu (Arapça, Yunanca, Türkçe ve diğer bazı dillerde Mahalle/Komşu anlamındadır), Kıbrıs, komşu Arap ülkeleri ve Avrupa’dan sivil toplum aktivistlerine, fikir alışverişi yapmaları ve toplumsal dayanışma ve uzlaşma alanındaki çalışmalarını destekleyecek bölgeler arası ortaklıklar oluşturabilmeleri için sanal bir konferans alanı sunacaktır. Mahallae, Kıbrıs STK’ları tarafından geliştirilen bir dizi interaktif eğitim gereçlerine sahip olacaktır. Böylece insanların etkileşim içinde bulunarak ortak projeler tasarlamaları ve yenilikler yapmalarını sağlayacaktır. Mahallae platformu aracılığıyla erişim

sağlanabilecek yeniliklerden bir tanesi de Toplumsal Dayanışma ve Uzlaşma İndeksi'dir (SCORE). SCORE uzlaşmadaki gelişmelerin ölçülmesi ve analizine yönelik devrimci bir yoldur. Bununla uzlaşmanın kapsam ve etkinlik boyutunun genişletilebilmesi için ele alınması gereken toplumsal dayanışmanın en önemli göstergeleri tespit edilmektedir. Bu gereç Kıbrıs sivil toplumunun barışın inşa edilmesi çalışmalarına koyduğu önemli bir pratik katkıdır. Sonuçları Kıbrıs'ta bir çözüm bulunmasıyla ilgilenen karar alıcılar ve uygulayıcılar için kanıt-bazlı politika seçenekleri sağlayabilecektir. Diğer yandan, projenin başka çatışma ülkelerinde tekrarlanabilme potansiyeli de araştırılmaktadır.

Kıbrıs'ta aktif ve enerjik bir sivil toplumun oluşması, Kıbrıslılara barışın tesis edilmesi sürecinde katılımcı bir rol oynama yetkisi vermiştir. Toplumlar arası bir sivil toplum kimliğinin ortaya çıkışı, Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türklerin kendilerini yalnızca birbirlerine göre değil de dünya çapında diğer yerlerdeki kişilere göre de düşünceleri için bir alan yaratmıştır. 2013 yılındaki mali kriz, küreselleşmenin gücü karşısında Kıbrıs'ın dokunulmaz olmadığını göstermiştir. Ayrıca Kıbrıs sorunun çözümünün uluslararası sahnedeki olaylardan izole olarak elde edilemeyeceğinin çoğu kişi tarafından anlaşılmasını sağlamıştır. Yerel ve küresel arasındaki bağlantı, pek çok Kıbrıslının küresel yurttaşlık ve bunun bugünün dünyasında ifade ettiği anlam hakkındaki tutumlarını yeniden gözden geçirmesini sağlamıştır. Adanın şiddetli çatışmaların ve sosyo-politik ayaklanma neticelerinin yaşandığı toplumlara yakınlığı, pek çok Kıbrıslıyı adadaki bölünmenin ne kadar makul olduğu sorusunu kendilerine sormaya teşvik etmiştir. Kıbrıs'ta sivil toplum yapılarının inşa edilmesinde merkezi bir rolü olanlar, Kıbrıslıların çatışma yönetimi ve barışın inşa edilmesiyle ilgili kazandığı tecrübelerin devredilir bir servet olduğunu kabul etmiştir. Bu tecrübeler ayrıca adada küresel bir toplumsal fayda gündeminin devreye sokulmasında da yardımcı olabilecektir. Kıbrıs yakın komşularıyla sivil katılım tecrübelerini paylaşarak yetkilendirilmiş yurttaşlık sayesinde sıradan insanların daha etkin entelektüel gereçlerle donatılarak, karşılıklı güvenin nasıl oluşturulabileceğini gösterebilir.

Başka bir ifadeyle Kıbrıs'ta sorunların çözümünde sivil toplum tarafından oynanan rol, bölgenin bir bütün olarak örnek almak isteyebileceği bir model sunmaktadır. Bu ise anlamlı bir sosyal dönüşümün sağlanmasında Kıbrıs'a bölgesel bir lider haline gelme fırsatı vermektedir.

Referanslar

Charalambidou, I., Gücel, S., Kassinis, N., Turkseven, N., Fuller, W., Kuyucu, A., & Yorgancı, H. 2008. *Waterbirds in Cyprus, 2007-2008*. Nicosia: Unit of Environmental Studies (Cyprus Centre of European and International Affairs), Turkish-Cypriot Biologists Association, and Cyprus Game Fund. Funded by UNDP-ACT.

CIVICUS. 2005. *CIVICUS: Civil Society Index Report for Cyprus*. Nicosia: Management Centre of the Mediterranean and Intercollege.

Cyprus 2015. 2012. *Understanding the public dimension of the Cyprus peace process*. Nicosia: Cyprus 2015 project. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en

IDEA. 2003. *Reconciliation after violent conflict*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA). Available at: http://www.idea.int/publications/reconciliation/upload/reconciliation_chap01.pdf

Lonergan, S. 2004. "Mapping the Environment to Improve Security". *Poverty Times* #2. <http://www.grida.no/publications/et/ep2/page/2488.aspx>

Papadakis, Y. 2005. *Echoes from the dead zone*. London: I.B. Tauris

Sen, A., Alderdice, J., Appiah, K.A., Clarkson, A., Heyzer, N., Hossain, K., H, E., Maathai, W.M., Nettleford, R., Rwabyomere, J., Turnbull, L. 2007. *Civil paths to peace: a report of the commonwealth commission on respect and understanding*. Commonwealth Secretariat: London, UK. Accessible at: <http://www.thecommonwealth.org/files/227381/FileName/CivilPathstoPeace978-1-84859-001-4web-secure.pdf>

UNDP. 2007. *Inter-communal co-operation for whey management*. Accessible at: http://www.undp-act.org/data/articles/ACT_Final%20Report_Whey%20management.pdf

UNDP. 2007. Report on a quantitative household survey on the level of trust between the two communities in Cyprus. Nicosia: UNDP-ACT.

UNDP. 2008. *Corporate Environmental Responsibility in Cyprus: Bridging the Gap between knowledge and action*. Nicosia: Cyprus Chamber of Commerce and Industry and Turkish Cypriot Chamber of Commerce. Accessible at: http://www.undp-act.org/data/articles/cer_en.pdf

UNDP. 2008. *Report on a quantitative survey on perceptions on sustainable development and climate change in Cyprus*. Nicosia: RAI consultants. Available upon request from UNDP.

UNDP. 2008. UNDP-ACT Annual Report.

UNDP. 2009. *Youth in Cyprus – Aspirations, Lifestyles and Empowerment*. Nicosia: University of Nicosia and KADEM. Available at: http://www.undp-act.org/data/ads/cyprus_hd_report_2009_website_version2.pdf

UNDP. 2011. *Economic Interdependence in Cyprus*. Nicosia: Cyprus Chamber of Commerce and Industry and Turkish Cypriot Chamber of Commerce. Available at: <http://www.cpnnet.net/assets/files/report.pdf>

UNDP. 2011. *Navigating the Paradigm Shift: Challenges and opportunities for the two communities of Cyprus, in the search for sustainable patterns of economic and social development*. Nicosia: Cyprus 2015 project. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=6%3Areports&Itemid=34&lang=en

UNDP. 2011. Participatory development models – the Cypriot experience. Nicosia: UNDP-ACT. Available at: http://issuu.com/undp_in_europe_cis/docs/future_together_research

UNDP. 2011. Participatory development training manual. Nicosia: UNDP-ACT. Available at: <http://www.undp-act.org/data/articles/FT%20TRAINING%20MANUAL%20WEB.pdf>

UNDP. 2012. *Report on General Population Quantitative Research Project 2012 “Level of Trust between the Two Communities in Cyprus”*. Nicosia: UNDP-ACT

UNDP. 2012. *Negotiating the core issues*. Nicosia: Cyprus 2015. Accessible at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=8%3Apolicy-brief&Itemid=34&lang=en

UNDP. 2012. *Beyond the deadlocks, redesigning the Cyprus peace process*. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_content&view=article&id=91%3Abeyond-the-deadlocks-redesigning-the-cyprus-peace-process&catid=3%3Alatest-news&Itemid=57&lang=en

UNDP. 2012. *Gender participation in the peace talks*. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_content&view=article&id=90%3Agender-participation-in-the-peace-talks&catid=3%3Alatest-news&Itemid=57&lang=en

PRIO. 2012. *Women’s Peace in Cyprus: Recommendations of the Gender Advisory Team (GAT) on Implementing UNSCR 1325 Provisions on Women, Peace and Security*. Nicosia: PRIO. Available at: http://media.wix.com/ugd//553524_7ac79c667b09943ec66546c610fa1b6b.pdf

Sonnotlar

- ¹ Civil Paths to Peace available at <http://www.thecommonwealth.org/files/227381/FileName/CivilPathstoPeace978-1-84859-001-4web-secure.pdf>
- ² The International Covenant on Civil and Political Rights is accessible at: <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>
- ³ <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/226-initiatives/32340-panel-of-eminant-persons-on-united-nations-civil-society-relations-cardoso-panel.html>
- ⁴ The UN General Assembly Resolution A/RES/66/288, “The future we want”, of 11th September 2012 is available at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/288
- ⁵ The CIVICUS report can be found at: http://www.intercollege.ac.cy/media/Civicus/CIVICUS7Apr06_summary.pdf
- ⁶ UNDP-ACT: www.undp-act.org
- ⁷ The 29th June 2012, Report of the Secretary-General on the United Nations operation in Cyprus is accessible at: http://www.unficyp.org/media/SG%20Reports/SG_Report_29_June_2012_S_2012_507.pdf
- ⁸ Report of the Secretary-General on the United Nations operation in Cyprus, S/2010/605, 26 November 2010
- ⁹ UNSC resolution 1325 is available at: http://www.un.org/events/res_1325e.pdf
- ¹⁰ Information on the Green Line Trade Regulation is accessible at: http://ec.europa.eu/cyprus/turkish_cypriots/green_line_regulation/index_en.htm
- ¹¹ Information on the Economic Interdependence project is accessible at: www.cpnnet.net
- ¹² More information on Green Line trade can be obtained from the Cyprus Chamber of Commerce and Industry and the Turkish Cypriot Chamber of Commerce, or through the Economic Interdependence website: www.cpnnet.net
- ¹³ Assessment of current economic interdependence between the Greek Cypriot and the Turkish Cypriot communities and recommendations for reinforced economic convergence can be found at: www.cpnnet.net
- ¹⁴ The “Nine O’Clock News in 2030” film can be watched at: <http://www.youtube.com/watch?v=Pbrk1i4xXBI>
- ¹⁵ ENVSEC: <http://www.envsec.org>
- ¹⁶ Stephen Lonergan, 2004. “Mapping the Environment to Improve Security”. Poverty Times #2. <http://www.grida.no/publications/et/ep2/page/2488.aspx>
- ¹⁷ Information about the Nicosia Master Plan is accessible at: http://www.nicosia.org.cy/english/enniaio_omada_meletis.shtm

-
- ¹⁸ COAG produced a film entitled “Together with Nature”, promoting inter-communal co-operation on organic farming, which can be viewed at:
<http://www.youtube.com/watch?v=0Ex9h6Vx2yc&list=PL6764A0A17F1F86F0&index=20>
- ¹⁹ The report: Corporate Environmental Responsibility in Cyprus: Bridging the Gap between knowledge and action, is accessible at: http://www.undp-act.org/data/articles/cer_en.pdf
- ²⁰ The MADAG whey management report is accessible at:
http://www.undp-act.org/data/articles/ACT_Final%20Report_Whey%20management.pdf
- ²¹ Information on the IBARESS project is accessible at: http://www.undp-act.org/data/articles/pfs_pim002_ibaress_ii_gc.doc and http://www.undp-act.org/data/articles/pfs_pim005_ibaress_ii_tc.doc
- ²² An outline of one of these biodiversity projects can be found at:
http://www.undp-act.org/data/articles/pfs_pim094_rare_cyprus_plants_buffer_zone.doc
- ²³ The waterbird survey results can be found at:
<http://www.undp-act.org/data/articles/waterbirds%20book%20final.pdf>
- ²⁴ More information about the Aarhus convention can be found at: <http://www.unece.org/env/pp/introduction.html>
- ²⁵ Directive 2001/42/EC on Strategic Environmental Assessment can be found at:
<http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm>
- ²⁶ The report “quantitative survey on perceptions on sustainable development and climate change in Cyprus” can be obtained from UNDP upon request.
- ²⁷ The report, entitled “Navigating the Paradigm Shift: Challenges and opportunities for the two communities of Cyprus, in the search for sustainable patterns of economic and social development”, is accessible at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=6%3Areports&Itemid=34&lang=en
- ²⁸ The Cyprus Environmental Stakeholder Forum (CESF) can be found at: www.cyef.net
- ²⁹ More information on the 15th session of the Commission on Sustainable Development (CSD), can be found at: <http://www.unhabitat.org/content.asp?cid=4773&catid=7&typeid=46>
- ³⁰ More about the work of the Kontea Heritage Foundation is available at: <http://konteaheritage.com/>
- ³¹ The report “Participatory development models – the Cypriot experience”, is available at: http://issuu.com/undp_in_europe_cis/docs/future_together_research
- ³² More information about the civil society fair is available at:
<http://www.undp-act.org/default.aspx?tabid=104&it=1&mid=789&itemid=0&langid=1&extralid=40>
- ³³ More information on the CSSP is accessible at: <http://www.intrac.org/pages/en/ccssp2008.html>
- ³⁴ MC-MED: <http://www.mc-med.eu/>

-
- ³⁵ NGO-SC: <http://www.ngo-sc.org/>
- ³⁶ H4C: <http://www.home4co-operation.info/>
- ³⁷ CCMC: <http://www.cypruscommunitymedia.org/>
- ³⁸ More information about the EU meeting point at:
https://www.facebook.com/pages/The-Meeting-Point/224405661032686?hc_location=stream
- ³⁹ AHDR: <http://ahdr.info/home.php>
- ⁴⁰ Youth Power: <http://youthpowercyprus.org/>
- ⁴¹ SeeD grew out of the Cyprus 2015 project (www.cyprus2015.org) and more information about it can be found at: <http://seedsofpeace.eu/>
- ⁴² Cyprus 2015: <http://cyprus2015.org/>
- ⁴³ Participatory Action Research: http://en.wikipedia.org/wiki/Participatory_action_research
- ⁴⁴ A view embodied in the 4th Poll of the Cyprus 2015 project, dated 2012:
http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en
- ⁴⁵ Cyprus 2015 4th Poll: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en
- ⁴⁶ Cyprus 2015, 4th Poll: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en
- ⁴⁷ The brief, “negotiating the core issues”, can be found at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=8%3Apolicy-brief&Itemid=34&lang=en
- ⁴⁸ Referred to in UN Resolution 37/253 of 1983: <http://www.greece.org/cyprus/UNRes37253.htm>
- ⁴⁹ ENGAGE: <http://www.engage4peace.org/>
- ⁵⁰ UNSC resolution 1325 is available at: http://www.un.org/events/res_1325e.pdf
- ⁵¹ GAT: <http://www.gat1325.org/>
- ⁵² PRIO: www.prio.no/Cyprus
- ⁵³ The PRIO 2012 “Women’s Peace” report can be found at:
http://media.wix.com/ugd//553524_7ac79c667b09943ec66546c610fa1b6b.pdf
- ⁵⁴ Source: UNDP-ACT 2012 report on General Population Quantitative Research Project 2013 “Level of Trust between the Two Communities in Cyprus” – see reference list for more details

-
- ⁵⁵ Report on General Population Quantitative Research Project 2013
“Level of Trust between the Two Communities in Cyprus”. Nicosia: UNDP-ACT (see reference list).
- ⁵⁶ CCMC: <http://www.cypruscommunitymedia.org/>
- ⁵⁷ AHDR: <http://ahdr.info/home.php>
- ⁵⁸ MIDE project: <http://ahdr.info/viewarticle.php?aid=70>
- ⁵⁹ The Ottoman Period in Cyprus – learning to explore change, continuity and diversity.
Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/low_ottoman_en
- ⁶⁰ Our children, our games. Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/games_8_greek
- ⁶¹ Formerly mixed villages in Cyprus – representations of the past, present and future.
Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/low_mixed_villages_rr_en
- ⁶² Learning to investigate the history of Cyprus through artefacts.
Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/low_artifacts_student_en
- ⁶³ Thinking historically about missing persons. Available at: http://issuu.com/ahdr/docs/missing_ppl_sl
- ⁶⁴ Question, Examine, Think Critically. Available at: <http://www.ahdr.info/viewarticlesub.php?scid=26>
- ⁶⁵ Youth Power: <http://youthpowercyprus.org/>
- ⁶⁶ Youth in Cyprus – Aspirations, Lifestyles and Empowerment.
Available at: http://www.undp-act.org/data/ads/cyprus_hd_report_2009_website_version2.pdf
- ⁶⁷ Extracted from: Reconciliation after violent conflict. Published by IDEA.
Available at: http://www.idea.int/publications/reconciliation/upload/reconciliation_chap01.pdf
- ⁶⁸ Cyprus 2015: www.cyprus2015.org
- ⁶⁹ Beyond the deadlocks – redesigning the Cyprus peace process.
Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_content&view=article&id=91%3Abeyond-the-deadlocks-redesigning-the-cyprus-peace-process&catid=3%3Alatest-news&Itemid=57&lang=en
- ⁷⁰ Gender participation in the peace talks. Available at:
http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_content&view=article&id=90%3AGender-participation-in-the-peace-talks&catid=3%3Alatest-news&Itemid=57&lang=en
- ⁷¹ More about the Participatory Peacemaking Initiative at: <http://www.engi.org.uk/ppp-cyprus/>
- ⁷² Collaborative Media Initiative report available at:
http://www.cypruscommunitymedia.org/index.php?option=com_content&view=article&id=478%3ACollaborative-media-initiative-project-cmi&catid=89%3ACollaborative-media-initiative-project-cmi&Itemid=105&lang=en

⁷³ CoE Convention on access to official documents. Available at:
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/205.htm>

⁷⁴ Cyprus 2015 4th poll. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en

⁷⁵ For more information visit: <http://potamiaheritage.com/>

⁷⁶ Civil paths to peace. Available at: <http://www.thecommonwealth.org/files/227381/FileName/CivilPathstoPeace978-1-84859-001-4web-secure.pdf>

⁷⁷ More about APPGCI at: <http://www.conflictissues.org.uk/>

⁷⁸ Report on General Population Quantitative Research Project 2013 “Level of Trust between the Two Communities in Cyprus”. Nicosia: UNDP-ACT

⁷⁹ Report on General Population Quantitative Research Project 2012 “Level of Trust between the Two Communities in Cyprus”. Nicosia: UNDP-ACT

⁸⁰ Cyprus 2015 4th poll. Available at: http://www.cyprus2015.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=9%3Apublic-opinion-poll-2012&Itemid=34&lang=en

⁸¹ More about CYINDEP at: <http://www.cyindep.eu/>

⁸² More about the “World we want” event at:
<http://www.beyond2015.org/world-we-want-%E2%80%93-global-civil-society-symposium>

⁸³ More about Peace it Together at: <http://peace-it-together.net/>

⁸⁴ More about the “Power of One” conference at:
<http://peace-it-together.net/inter-regional-conference-2012>

Kapak tasarımı Hakkında

İlk çağlarda önemli bir ürünken 2008 yılında müzakerelerin yeniden başlamasıyla barışın sembolü haline gelen zeytin ağacı, Neolitik dönemden beri Kıbrıs halkının yaşamının bölünmez bir parçası olmuştur. Durum böyle olunca da zeytin ağacı burada yalnızca ikonik bir sembol olarak değil toplumun her kesiminden Kıbrıslıların barışa nasıl katkı sağladığını yansıtan bir benzetme olarak da kullanılmıştır. Zeytin ağaçları 700 yıl kadar yaşayabilir. Ağaçların uzun ömürlü oluşu, 1970'li yıllardan başlayarak barış için uğraş veren Kıbrıslı yurttaş barış hareketlerinin ısrarlarını ve kendilerini bu işe nasıl adanmış olduklarını yansıtmaktadır. Kıbrıslıların bu gayretleri yıllar sonra da büyüyerek devam etmektedir. Nasıl ki bir zeytin ağacı büyüdükçe dallanıp budaklanarak daha ilginç bir hale geliyorsa, Kıbrıslılar da aradan geçen bunca yılın ardından, Kıbrıs sorununa yönelik daha gelişmiş ve etkin yollar geliştirmiştir. Özellikle burada anlatılan hikâyeler, bir çözüm bulma işinin siyasetçiler ve yurttaşlar arasında paylaşılması gerektiğini açık bir biçimde göstermektedir. Nihayetinde, zeytin ağaçlarının en verimlileri besleme ve bakıma gereksinim duyar. Kıbrıs'ta yurttaşlar tarafından yapılan barışı sağlama çalışmaları, halk tabanı seviyesinde toplumsal-siyasi değişimi sağlayabilmek için ve hatta bazen oldukça sert eleştirilere maruz kalarak, özenle ve sebatla hareket eden ve kendilerini yürekten bu işe adanmış insanların işidir. Bu kitapta, kendiyile barışık dinamik ve çeşitli bir toplum oluşturma vizyonuna katkı sağlamaya devam eden pek çok Kıbrıslının başarılarından övgüyle bahsedilmektedir.

